

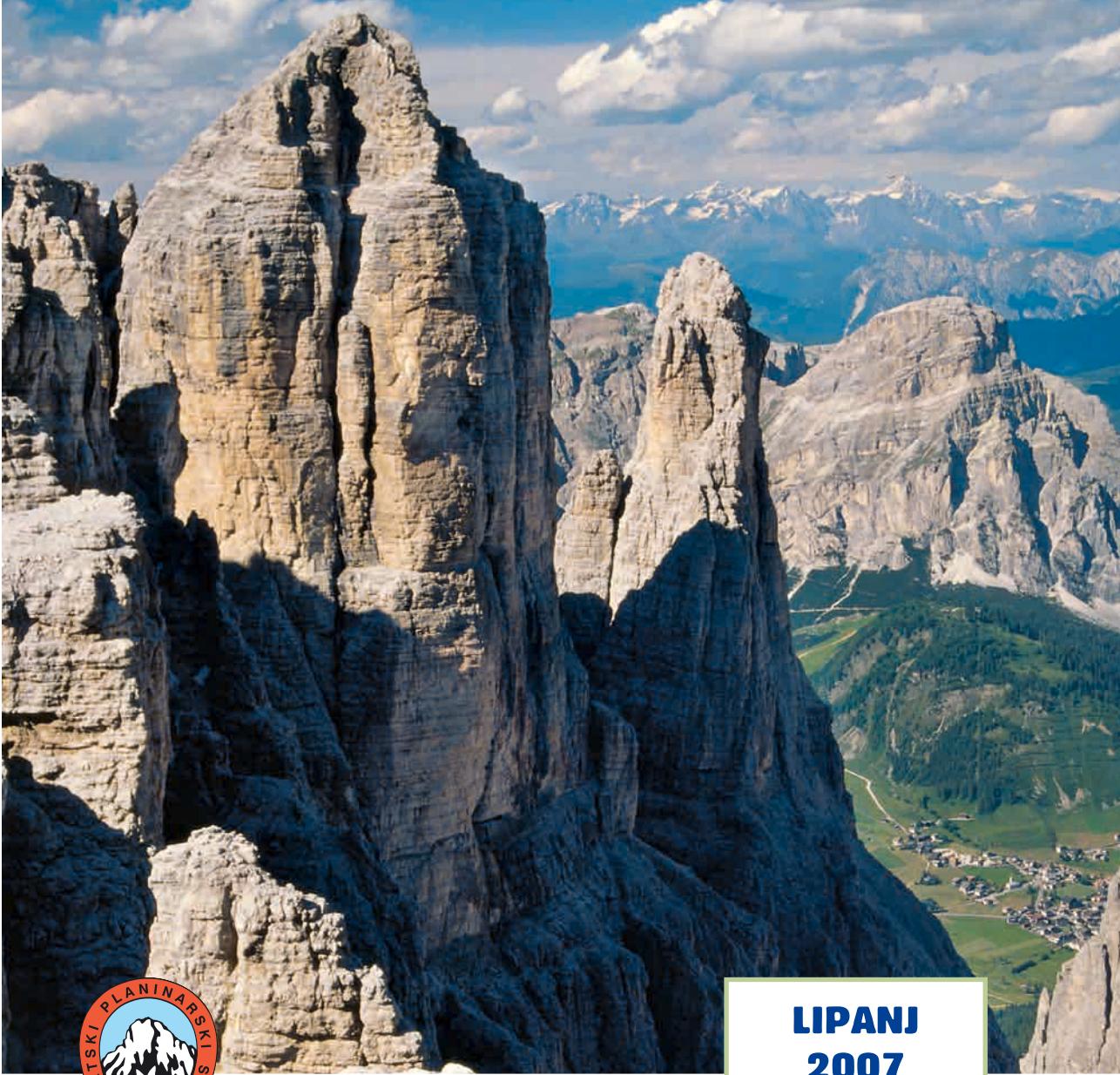
GODIŠTE

99

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

LIPANJ

2007

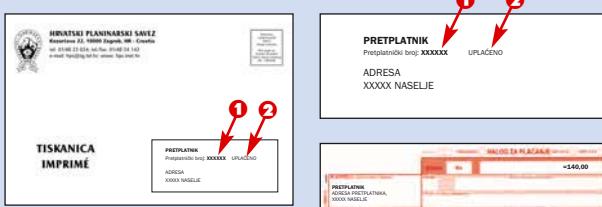
6

IMPRESSUM

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva godišnje** (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je **1. lipnja 1898.** Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom **»Naše planine«.**

PRETPLATA za 2007. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici **»Poziv na broj«**, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PREPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđeljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u Hrvatskom planinarskom savezu (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za primanje časopisa, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranim na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. Svi se primljeni materijali na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na DVD-u, CD-u ili disketi, ali ne unutar Wordovih dokumenata!). Detaljnije upute nalaze se na web-stranici časopisa.

WEB-STRANICA ČASOPISA: www.plsavez.hr/hps/HP

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palмотićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREĐNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
Željka Kasapović
Zdenko Kristijan
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
Željko Poljak
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

202

O »Premužički«

206

Zahtjevni putovi u Kamniško-Savinjskim Alpama

211

Vulkan El Teide

226

Noćni uspon na Dinaru

TEMA BROJA
Premužičeva (i Krajačeva) staza

SADRŽAJ

O »Premužički«	202
Krunoslav Milas	
Vrlo zahtjevni i naporni putovi u Sloveniji	206
Branko Balaško	
Veličanstveni vulkan El Teide	211
Boris i Paolo Lanča	
Susreti s medvjedom, kraljem naših šuma	216
Darko Mohar	
Biokovskim stazama	220
Tomislav Friščić	
Noćni uspon na Dinaru	226
Branko Tetlo	
Upute za uspješno gubljenje	228
Jadranka Vuković	
Planinarski tisak	229
Planinarski putovi	231
In memoriam: Bogomir Medić	234
Vijesti	235
Kalendar akcija	240

SLIKA NA NASLOVNICI

Dolomiti – Sella Grupa

foto: Tomislav Marković

O »Premužički«

Krunoslav Milas, Zagreb

Vrijeme je da konačno vratim prošlogodišnji dug. Prošle godine krajem lipnja sa suprugom i priateljem vlč. Blažom Totom (naš suradnik u HP-u) boravio sam na Velebitu. Želite li se odmarati i planinariti istovremeno, rijetko ćete naći tako dobro mjesto kao kod »Prpe«. Dodamo li tome i činjenicu da ćete tijekom boravka od nekoliko dana sigurno imati i niz zanimljivih susreta punih priča i novih iskustava, što još poželjeti?

Dnevno planinarenje okolnim vrhovima bilo je jednako zanimljivo kao i večernje sjedeljke. A posjetitelji? Cijeli spektar. Splitski planinari koji kombijem »jure« od Kapele preko Velebita prema Dalmaciji, obilazeći usputne vrhove, autobus novopečenih planinara iz Slavonije na svom prvom izletu, umirovljeni profesor iz Kanade koji svaki slobodni trenutak provodi na Velebitu, priatelji koji su kod kuće ostavili jedanaestoro djece (dobro ste pročitali, jedanaestoro!) da nam se na koji dan pridruže u planinarenju, karlobaški župnik s priateljima koji ne razumiju što netko traži u brdima... Svaki taj susret mogao bi biti podloga dobroj priči. Tijekom večernjih razgovora nastao je i moj dug.

Sjedili smo uvečer s Prpom i gosp. Frankićem, profesorom iz Kanade. Velebit je, dakako, bio nezaobilazna tema. Nemalo sam ih iznenadio svojom tvrdnjom koju ne zastupam samo ja, da se u naglašavanju zasluga Ante Premužića u izgradnji uzdužnog puta Velebitom redovito zanemaruju drugi, itekako važni ljudi u tom projektu koji se danas, nažalost, više i ne spominju. Da odmah naglasim; nemam ništa protiv Ante Premužića i duboko se klanjam onome što je načinio na Velebitu. Ali, kao što je kod nas Hrvata obično slučaj, uvijek smo spremni prenaglašavati, kako nečije zasluge tako i mane. Tvrđnjom da je istina redovito na sredini, želim se ograditi od takvog načina razmišljanja.

Podimo dakle na Velebit. Početkom prošlog stoljeća Velebit je počeo sve više zaokupljati maštu i želje naših planinara. Ali, postojao je ozbiljan problem: kako doći do njega? Željeznicice ni cesta kroz Liku još nije bilo pa je najbolji mogući pristup bio – brodom! Odlazilo bi se vlakom do Rijeke (za stare Jugoslavije Sušaka), a onda brodom do Senja, Jablanca ili Karlobaga. Odatle dalje pješice do najbližih vrhova.

I kad bi planinari konačno došli na planinu, postavljalo se pitanje kako vidjeti što veći njezin dio, a ne uvijek tek pojedine dostupnije vrhove i lokalitete. »Zato je bila moja davna želja proći čitavim bilom Velebita od Senja do Zrmanje, ne silazeći niti u Primorje, niti u Liku«, piše dr. B. Gušić (HP 1926, str. 71).

Svaka čast svima drugima (J. Poljak, R. Simonović, J. Gojtan i dr.), ali čovjek koji se tada najviše bavio Velebitom bio je dr. Ivan Krajač. »Energičan, brz i odlučan u radu, po naravi vatren, fanatički se zanio za čari i ljepote Velebita, a kroz to i za njegov turistički progres.« kaže za njega Mirković (NP 1960, str. 81).

Ivan Krajač, budući da je bio Senjanin, lutao je Velebitom od najranijih dana. Već 1911. na Rujicama na Senjskom bilu gradi malo sklonište kao ishodište za lutanja Velebitom i razmišlja o potrebi označavanja putova. Godine 1920. u knjižici »Planinarski putovi« (naklada HPD) piše o stazama po sjevernom Velebitu. Istražuje Rožanske kukove (prvi opis posjeta u HP 1922.) i doslovno sve vrhove sjevernog i srednjeg Velebita. Pronalazi nepoznate vrtače, istražuje spilje. Piše neprestano o Velebitu, propagira ga, planira nove mogućnosti (povezivanje morskog i planinarskog turizma jedna je od njegovih ideja!).

Kad mu se pružila prilika da ne samo svojim iskustvom već i položajem pomogne rast našeg planinarstva, učinio je to svim srcem i

naglošću upravo njemu svojstvenom. Položaj ministra vlade u Beogradu dala mu je mogućnost još većeg promicanja naših planina. Novčano potpomaže izgradnju kuće na Bijelim stjenama, tiskanje Poljakova vodiča po Velebitu. »Sada bi samo trebalo da se pojedinci bace na sistematsko proučavanje pojedinih područja (Velebita)«, piše J. Poljaku komentirajući njegovu knjigu.

Želio je Velebitom zaraziti i druge ljudе. Zanimljiv je podatak da 1932. godine dovodi čak jednu englesku alpinistku na Velebit! Ali, nas više zanima netko drugi.

»Dane od 21. do 26. 10. 1929. proveo sam sa g. min. dr. Krajačem u Rožanskim kukovima«, piše Ante Premužić (HP 1930, str. 18) i nastavlja: »Imam ponešto jasnu sliku o svemu što je u Kukovima po tvrđenju dra Krajača najvažnije i držim da su Kukovi objekat kome treba posvetiti naročitu pažnju.« U njihovom razgovoru izrasta i ideja izgradnje uzdužne staze Velebitom. Evo što o tome kaže Premužić u

Ivan Krajač

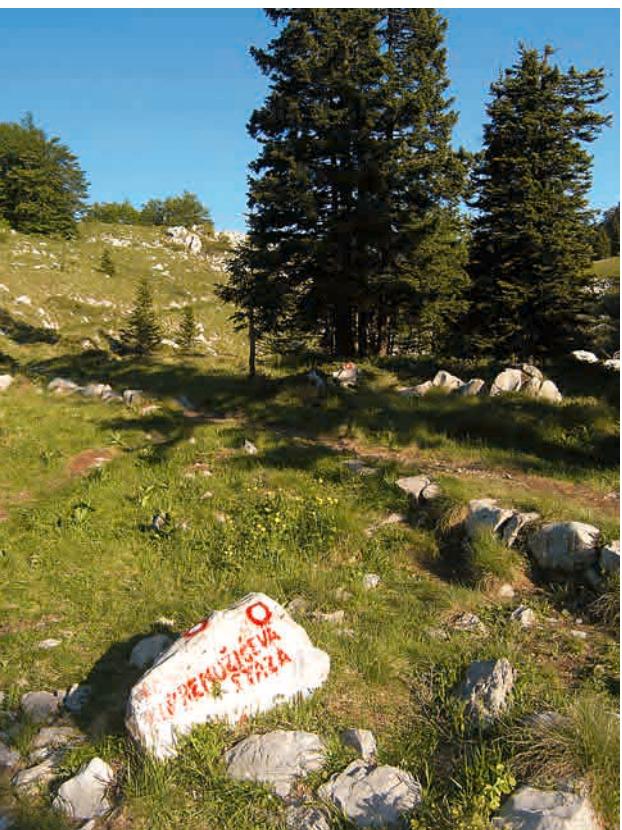

istom članku: »Planinarski put Oltari – Alan dao bi se prevaliti u 8 sati hoda, a od Zavižana iz Krajačeve kuće do Alana i za 5 sati, kad bi se napravila gorska staza od Krajačeve kuće ispod Velike kose (...) prema Rožanskoj kući, a odavde (...) dalje istočno od Rožanskog vrha i Alančića na Alan. Svega oko 12 do 14 km. Ovaj dio Velebita turistički će biti otvoren tek izgradnjom ove gorske staze sa sjajnim vidikom na more i vrhove Velebita; ova bi učinila ovaj kraj turističkom atrakcijom prvoga reda.«

Tu smo dakle! Lako je rekonstruirati priču. Ivan Krajač, kao znalac Velebita i čovjek od

položaja, tražio je način kako Velebit učiniti planinarski pristupačnijim. Ante Premužić učinio mu se osobom kao stvorenom za taj zadatak. Premužić je od 1926. do 1935. službovao u Direkciji šuma na Sušaku. Bio je vrstan traser putova i organizator izgradnje putova. Malo je poznato da je, tijekom tih 10 godina službovanja, trasirao, nadgledao i izgradio osim Velebitske, i stazu oko Plitvičkih jezera s uređenjem pristupa plitvičkim spiljama, zatim staze na Krku, Pagu i Rabu (kroz šumu Dundo i na vrh Kamenjak). Trebalо je samo pustiti Premužića da se zaljubi u Velebit, a drugo će ići samo od sebe.

Premužićeva staza proteže se od Zavižana do Baških Oštarija u dužinu od 57 kilometara, prolazeći kroz najljepše i najnepristupačnije predjele sjevernog i srednjeg Velebita bez većih uspona i silazaka. Građena je od 1930. do 1933. godine

Početak Premužićeve staze na zavižanskoj cesti

I nije se prevario! Ante Premužić to sam priznaje u svom govoru na proslavi treće obljetnice Krajačeve kuće (HP 1930, str. 299): »Upoznavši ove krajeve u par planinarskih uspona sa pionirom i prvakom hrvatskog planinarstva g. dr. Krajačem, osjetio sam i ja veliku ljubav za ovu našu divnu vеleplaninu Velebit i za puk naš po Podgori i Lici, pa gradeći po službenoj dužnosti po ovom kršu i liticama šumske putove i staze koji će ujedno poslužiti i planinarskom otvaranju Velebita i lakšem prolazjenju pučanstva vrletima po životnoj potrebi, lagan mi je ovaj teški posao, jer osjećam da radim s onima i za one kojima je, bili planinari ili ne, u srcu, u duši i u čitavom biću živo i djelotvorno planinarsko geslo: Naprijed! Gore! Na više!!!«

Tako može pisati samo istinski zaljubljenik u planinu. A to je Premužić i bio. Ali to ga ne sprječava da i drugima prizna zasluge.

Ubrzo je započela izgradnja staze kroz Velebit. Radilo se žurno. Staza se probijala sa dvije strane prema Rossijevoj kolibi. Vrijedi zabilježiti da je radove s južne strane vodio Nikola Šegota, a sa sjeverne Marko Vukelić. Evo dijela izvješća Glavne godišnje skupštine HPD-a (HP 1929): »Jedan od najvećih pot-

Ante Premužić na »svojoj« stazi pod Seravskim vrhom

hvata na tom polju valja spomenuti provedbu markiranja i prosjecanja putova od Vratnika do Šatorine na sjevernom Velebitu, koje je djelo zamislio i osnovao g. dr. Ivan Krajač, a po njegovoj zamisli izradio plan za markacije g. dr. Josip Poljak, koji u zajednici s inspektorom šuma kod Šumarske direkcije na Sušaku g. Antonom Premužićem rukovodi ovim zamašnim poslom, za koje je naše društvo dobilo od Oblasnog odbora Zagrebačke oblasti 25.000 din pripomoći. Nadamo se da ćemo dogodine moći izvijestiti o konačnim rezultatima ovoga rada...«

I na kraju još malo o Krajaču. Zanimljivo, nikada sebi nije pripisivao zasluge za izgradnju te staze. Kao, uostalom, ni druge zasluge za hrvatsko planinarstvo. Vrijedi pročitati njegov tekst »Novogradnje putova na Velebitu i značenje njihovo« (HP, 1930). U poduzem tekstu do u detalje opisuje cijelu trasu načinom kako to može samo onaj koji je imao udjela u njezinom trasiranju. I kaže: »Šumska uprava uz sudjelovanje HPD-a izgrađuje prekrasan gorski put širok 1m 20 cm sa Velikog Alana u Rožanske kukove predbjekožno do Rossijeve kolibe. Može služiti i kao jahaći put. Predviđeno je da

će put biti uglavnom izgraden do jeseni. Put ima služiti šumarskim interesima, napose nadgledanju i upravi šuma, zatim domaćem pučanstvu pri prenosu sijena, drva itd. a istovremeno i eminentno turističkim interesima.« Iako znački detaljno opisuje cijelu stazu, na jednom mjestu skromno govori: »Neizbrisive zasluge za vazda ima pri tom odlični šumsko – tehnički stručnjak šumarski inspektor gosp. Ante Premužić, koji je put u djelo proveo, upotrijebivši pritom ne samo svoje veliko tehničko stručno znanje, nego i svoju neobičnu energiju i veliku ljubav za ovaj krševiti kraj i njegovo marljivo pučanstvo.«

Usuđujem se reći da je baš dr. Krajač upravo takvim hvalospjevom započeo i danas živuću priču o Premužiću, velikom velebitskom graditelju. Što je on i bio. Ali pri tom je dobro zapamtiti da je njegov rad itekako potpomognut cijelim nizom ljudi koji su, barem jednakoj koliko i on bili uključeni u cijelu izgradnju. I zato smatram da nam na Premužićevoj stazi ne treba spomenika ovom ili onom. Staza je sama po sebi spomenik jednom vremenu, entuzijazmu i ljubavi prema svojoj domovini.

Vrlo zahtjevni i naporni putovi u Sloveniji

Drugi dio: Zahtjevni putovi u Kamniško-Savinjskim Alpama

Branko Balaško, Stubičke Toplice

Posljednji vrh u području Kamniško-Savinjskih Alpa na koji sam se popeo bila je Ojstrica. Zbog čudnih predrasuda smatrao sam sve drugo zanimljivijim, pa je Kopinškova pot bila za mene pravo otkriće. To je jedan od najstrmijih, najtežih, ali i najljepših uspona u Kamniško-Savinjskim Alpama.

Uspon započinje u Logarskoj dolini kod Doma planincev (837 m). Za sat vremena stiže se do široke poljane na kojoj se nalazi Koča na

Klemenči jami (1208 m), odakle treba nastaviti prema Škarjama, a onda na 1500 metara skrenuti lijevo i uspeti se dobrim planinarskim putom do Škrbine (1800 m), sedla između Ojstrice i Krofičke. Na sedlu započinje vrlo zahtjevan put, nazvan po celjskom alpinistu Andreju Kopinšeku. Kad se prihvatićemo prvoga klinja, gotovo da ih više ne ispuštamo do samoga vrha. Staza jednostavno ne dopušta predahe, kako zbog težine, tako i zbog ljepote. Sve je

Stijene Kamniških Alpa iznad Okrešlja

BRANKO BALASKO

prepuno oštrih rubova, provalja, polica i kad za oko tri sata staneš na 2350 metara visok vrh, duša vrišti od veselja jer si se doslovno popeo stubištem prema nebu. Pogled se naprosto utapa u ljepotu kojom si okružen, a radoznalost u tebi prepoznaće druge ciljeve.

Od Doma planincev do slapa Rinke na drugom kraju Logarske doline ima nekih tri kilometra. Taj stometarski slap ishodište je za uspone na Mrzlu goru i Tursku goru (uspuni traju po dva i pol sata). Lijevim odvojkom na 1450 m započinje put kroz Turski žleb, jedan od najzagotonitijih na ovome području. Riječ je o uskom, gotovo okomitom klancu u koji stalno pada kamenje.

Za uspon su na raspolaganju dvije varijante – po siparu ili po raznim željeznim pomagalima postavljenim u desnu stijenu. Cijeli je prostor poprilično tjeskoban i često sam svjedočio pravim planinarskim dramama, kad bi se neki planinar jednostavno ukočio u stijeni. Uvijek pomaže strpljiv razgovor i najčešće svi nakon toga pobijede strah i idu dalje. Činjenica je da tim smjerom ide velik broj ljudi koji su potpuno nespremni za Alpe. Sve je mnogo lakše kad se dođe na prijevoj na

Uspon prema Turskom žlijebu

Vrh Mrzle gore

Na Jezerskoj Kočni

**U Kamniško-
Savinjskim Alpama
zapravo nema
izrazitih ferata, ali
ima vrlo zahtjevnih
tura baš zbog
nedostatka klinova,
užeta i ljestava**

BRANKO BALAŠKO

BRANKO BALŠKO

Osiguranje u Turskom žlijebu

2114 m, jer je put odatle do vrha Turske gore (2251 m) prava šetnja. Nekoliko sam se puta penjao Turškim žlebom, ali ga redovito koristim za brz silazak po siparu u dolinu.

Snažan je mamac i osamljen vrh Mrzle gore (2203 m). Zbog državne granice na nj se dugo vremena nije moglo, no zahvaljujući tome ostao je sačuvan. Na žalost, na njemu se događa i mnogo planinarskih nesreća. Uspon započinje u Mrzлом dolu iznad Okrešlja, poviše raskrižja na kojem smo išli u Turski žleb. Odmah nakon desnog skretanja i kratkog uspona stiže se na blago nagnutu livadu, a onda slijedi uspon gotovo stalno po okomici, sve do vrha. Na vrhu je metalni križ, odakle se pruža veličanstven vidik.

Premda nije klasična ferata, i uspon na Jezersku Kočnu iziskuje planinarsko iskustvo te iznimnu psihičku i fizičku spremnost, ali pruža neponovljiv osjećaj druženja s planinom. Za početnu točku uspona preporučujem Češku koču (1540 m), do koje se dode za dva sata hoda kroz šumu iz Zgornjeg Jezerskog. Kočna

BRANKO BALŠKO

Turski žlijeb

je vrlo kršljiva, grebenasta planina, s velikim provalijama i dva vrha. Jezersku Kočnu (2540 m) i Kokršku Kočnu (2520 m) povezuje razprt greben crvene stijene u koji za nevremena udaraju gromovi.

Na putu kojim se ide prema Mlinarskom sedlu nalazi se skretanje udesno prema Kočni. Iznad njega obično se dugo zadržava snijeg. Tu počinje Kremžarjeva pot, nazvana po Francu Kremžaru. Gotovo stalno vodi po grebenu, iznimno je atraktivna i ima nekoliko duhovito izvedenih prolaza. Pri vrhu se odvaja od grebena i ulazi u sjevernu stijenu nad Dolškom škrbinom, gdje lijevim odvojkom započinje Špremova pot na Grintavec. Put se nastavlja istočnim grebenom po policama između raznih stupova, a najduhovitiji je znameniti uski prolaz gdje treba skinuti ruksak i propuzati nad provaljom na drugu stranu. Dalje se na vrh Jezerske Kočne dolazi grebenom. Od jednoga do drugog vrha treba oko pola sata hoda, a da biste se popeli od Češke koče, trebat će vam oko tri i pol sata.

Na Dolgom hrptu

Češka koča i stijene Velike Babe

Čelično uže na dijelu puta po Dolgom hrbtu

S oba se vrha pruža lijep vidik na Savsku dolinu, Karavanke, Julijске Alpe i Jezersko. Da bi doživljaj bio potpun, preporučujem silazak jednim dijelom istim putom, pa uspon na Grintavec i onda silazak do Cojzove koče na Kokrškom sedlu. Atraktivna je i vrtoglava varijanta silaska na južnu stranu Kočne velikim siparima, pa prekrasnim travnatim područjem Dolcima i kroz šumu u dolinu Kokre.

Tko se popne Turskim žlebom, može umjesto na Tursku goru nastaviti na drugu stranu prema Skuti, još sat i pol, a onda slijedi najizazovniji doživljaj u Kamniško-Savinjskim Alpama. Priječenje Dolgoga hrbta pustolovina je koju ćete još danima sanjati u sigurnoj toplini kreveta.

Izazov je tim veći uputite li se autom do Zgornjeg Jezerskog pa othodate dva sata kroz šumu do Češke koče. U fantastičnom se amfiteatru kod Koče možete izležavati satima, a da ni na trenutak ne pomislite da gubite vrijeme. Uspon započinje u siparu uza slap i kad se nakon jednog sata hoda uđe u stijenu, slijedi naporan uspon sve do Mlinarskoga sedla. Desni odvojak ide do vrha Grintavca, a lijevi na prekrasan Dolgi hrbet, koji na nekih 500 m zračne

Možda najizazovniji doživljaj u Kamniško-Savinjskim Alpama je priječenje Dolgoga hrbta. To je pustolovina koju ćete još danima sanjati u sigurnoj toplini kreveta

duljine nudi čitav niz uspona, silazaka i provlačenja, pa cijelo vrijeme balansirajući iznad provalija jedva sačekate neki mirniji dio da biste se odmorili.

Tim sam grebenom prošao nekoliko puta u oba smjera. Jedanput u kišnom oblaku, drugi put u maglenom oblaku, jedanput po noći, a ostalo po suncu. Iako sam u početku smatrao da je lakše hodati kad se ne vide provalije i opasnosti koje prijete, nakon jednoga prelaska po sunčanom danu tvrdim da onaj tko se nije okupao u suncu na Dolgom hrbtu nikada nije osjetio ljepotu Alpa.

U idućem broju:
Zahtjevni putovi u Julijskim Alpama

Veličanstveni vulkan El Teide

Uspon na najviši vrh Španjolske

Boris i Paolo Lanča, Hrvatski Leskovac

Klimatske prilike se mijenjaju iz godine u godinu i nama koji živimo na prelijepoj planeti Zemlji sve je toplije i toplije. Skijanje u zimskim mjesecima će izgleda postati znanstvena fantastika dok će planinarski pohodi zimi biti samo pohodi u planine bez snijega.

Ove godine odlučili smo provesti »zimski« godišnji odmor u toplim pa rekao bih i vrucim krajevima kako bismo se priviknuli na dolazeće klimatske promjene. Odabratih odredište toga tipa uz prihvatljuvu financijsku konstrukciju nije baš bilo lako, a odlučili smo se za Kanarsko otoče, točnije otok Tenerife. To odredište zadovoljavalo

je sve zadane obiteljske uvjete: prosječna temperatura zraka u siječnju je 21 °C, u godinu dana samo dva dana kiše, a željeli smo doživjeti kupanje u oceanu i planinarski uspon na najviši vrh Španjolske – Pico del Teide (3718 m).

Kanarsko otoče se nalazi u Atlantskom oceanu, samo 4° od ekvatorijalnog pojasa. Španjolski je teritorij, a sastoji se od sedam većih otoka: Tenerife, Gran Canaria, Fuerteventura, La Palma, Lanzarote, La Gomera i Hierro, koji su stalno nastanjeni. Otoče je vulkanskog porijekla (starost 30 milijuna godina), a na njemu vlada suptropska klima. Otoče je ime dobilo prema

Samara i vulkan El Teide

BORIS LANČA

riječi pas (lat. canis), budući da se vjerovalo da su otoci ostaci legendarnoga kontinenta Atlantide. Prastari stanovnici Kanara (Gauchos) potpali su kasnije pod utjecaj španjolske krune i glavni grad je postala La Laguna. Otočje je, među ostalim, poznato i po tome što se Kolumbo zaustavio na La Gomeri 1492. godine prije polaska u otkrivanje Amerike.

Godine 1852. španjolska kraljica Izabela II proglašila je Kanare slobodnom zonom trgovanja te Kanari i danas imaju poseban status unutar Europske unije (u koju su integrirani 1992. godine). Niže porezne stope od ostatka Europe čine ih i dalje važnim trgovačkim središtem. Kanari su danas najpoznatiji kao turističko odredište. Primjerice, 2005. godine registrirano je na otočju 4 milijuna gostiju.

Na otoku Tenerife živi oko 900.000 stanovnika. Glavni grad otoka je Santa Cruz, ujedno i najveća španjolska pretovarna luka. Jedan od glavnih kulturnih otočkih događaja je karneval koji se održava svake godine u mjesecu veljači. Taj je karneval po veličini i tradiciji odmah iza karnevala u Rio de Janeiru.

Što se planinarenja tiče, najinteresantniji su već spomenuti otok Tenerife, Gran Canaria sa svojim vrhom Pico de las Nieves te La Palma sa vrhom Roque de los Muchachos (2426 m). Glavni simbol Tenerifa je vulkan El Teide, najviši vrh otočja.

Evo nekoliko korisnih savjeta koje smo dobili od poznanika prije polaska, a koji su se pokazali odličnima: 1. planirajte boravak od najmanje 7 dana kako biste uspjeli obići najinteresantnije dijelove otoka, 2. avionske povratne karte možete nabaviti kod »budget« prijevoznika s polascima iz Ljubljane ili Beča već od

**Vulkan El Teide je poprimio
današnji izgled nakon zadnje
erupcije 1798. godine.
Ogromne količine lave koje
su istekle prekrile su tada
veći dio zapadnog dijela
sadašnjeg nacionalnog parka**

199 €, 3. smještaj u apartmanu za tri osobe kreće se od 55 € po apartmanu za dan boravka.

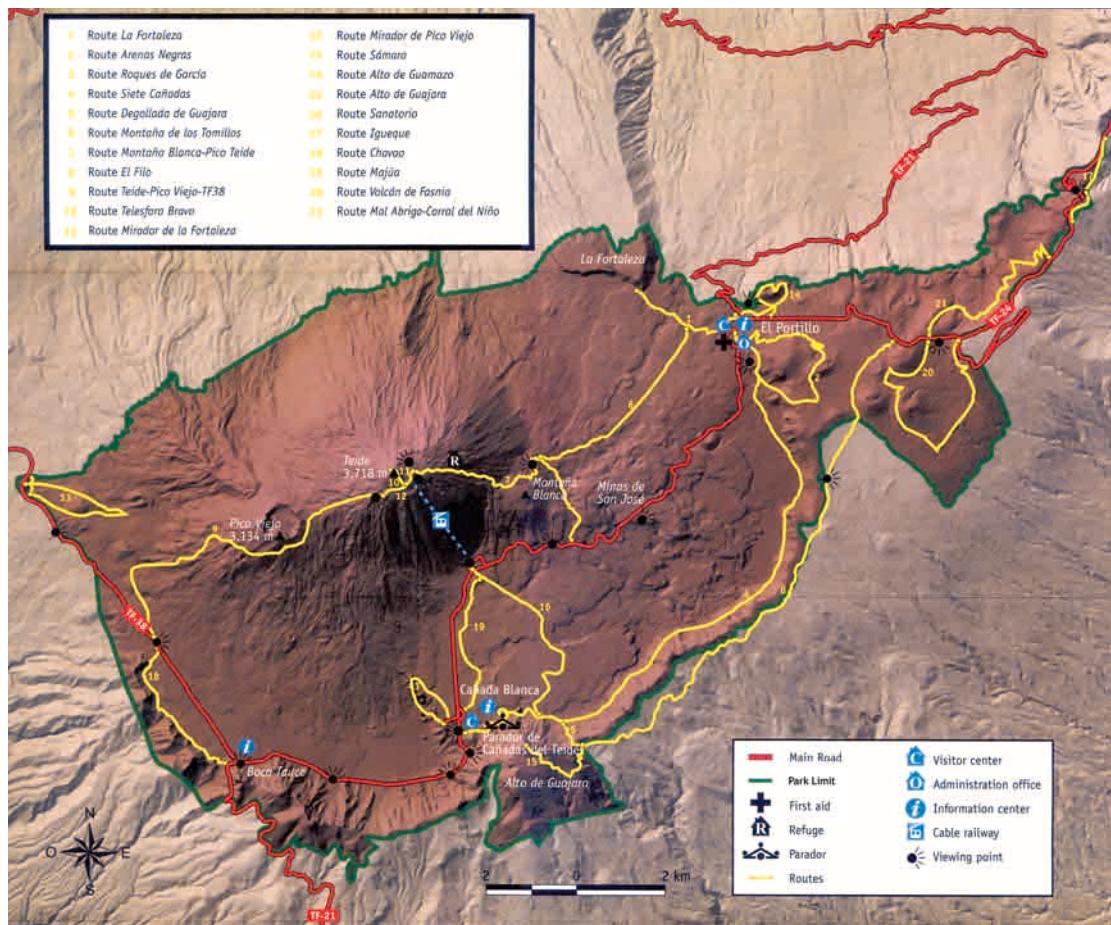
Iz Beča za 4,5 sata leta stižemo do Tenerifa. Već prilikom približavanja otoku prvo što upada u oči je visoki vulkan El Teide. To je treći po veličini vulkan na svijetu. Zadnja erupcija se datira na 1798. godinu i još uvijek su vidljivi njeni tragovi. Vulkan trenutno nije aktivan, iako se na 800 metara dubine, u grotlu nalazi topla lava i kroz grotlo izlaze plinovi koji baš i nisu jako mirisni.

Smještamo se u mjestu Las Americas koje je osim Los Cristianosa glavno turističko mjesto na otoku. Stotine hotela, 15 km plaže, trgovine... jednom riječu masovni turizam koji nas baš previše ne privlači. Ipak, smještaj je jeftin i služi nam kao baza za izlete i planinarenje. Obilazimo rent-a-car urede te za 25 € na dan unajmljujemo manji auto. Benzin je jeftin (5,15 kuna litra eurosupera) tako da je rent-a-car idealan način za obilazak otoka.

Planinarski izazovi

Otok Tenerife je dugačak stotinjak i širok četrdesetak kilometara i na njemu se nalaze tri različite cjeline koje su zanimljive za planinare. Na sjeveru se nalazi planina Anaga s nekoliko vrhova visokih oko 1000 metara. Na nju se nastavlja Monte de Las Mercedes. Prema srednjem dijelu otoka se proteže Bosque de La Esperanza i Montana de Joco.

Ukoliko želite obići Anagu predlažem da autom iz Santa Cruza stignete preko prijelaza Bailadera u ribarsko mjesto Taganana. Iz sredista mjesta kreće trekking staza na zapad do Rocque Nero. Na sjever možete još cestom do pod vrh Chinobre (910 m) i mjestačca Chamor ga. Dalje vode trekking staze do svjetionika Faro de Anaga, a povratak je moguć krajnjom sjevernom padinom Anage preko Casas Blancas – Las Palmas i Benijo. Po povratku s Anage vratite se autom preko planine Monte de Las Mercedes, koja je za razliku od Anage, više položena i nema izrazitih vrhova. S nekoliko odmorišta uz cestu pružaju se lijepi vidici na Santa Cruz i La Laguna. Južne padine završavaju kod mjesta La Laguna, nekadašnjem glavnom gradu Tenerifa.

U središnjem dijelu otoka, iznad mjesta La Esperanza, nalaze se nepregledne borove šume (Bosque de La Esperanza) koje dosežu do visine od 2000 metara. Od mjesta La Esperanza do ulaza u Nacionalni park »El Teide« može se prići automobilom i biciklom ili pješice nekom od brojnih trekking staza koje kreću iz mjesta La Esperanza te na nekoliko mjesta presijecaju cestu za park. Putem čete pronaći dva odmorišta gdje je moguće kupiti hranu i piće. U ovom predjelu vrijeme je vrlo promjenljivo budući da se na ovom mjestu sastaju strujanja zraka sa sjevera i juga sa razlikama u temperaturi i do 15 stupnjeva. Za vrijeme našeg boravka u planini od nekoliko sati bilo je i sunca i vjetra a bili smo i među oblacima...

Kao posebno mjesto sa zanimljivom turom za planinarenje je mjesto Masca na zapadnom dijelu otoka i pripadajući kanjon (Bco. De

Masca) kojim se stiže do samog oceana (ukupno oko 9 sati hoda za oba smjera).

Drugi dan po dolasku na otok putujemo autom u Santa Cruz, glavni otočni grad, kako bismo pribavili dozvolu za uspon na sam vrh. Dozvolu izdaje uprava Nacionalnog parka »El Teide«, a morate ju preuzeti isključivo osobno. Na taj se način zнатно smanjio broj uspona na vrh što je i bio cilj ministarstva za zaštitu okoliša koje želi sačuvati sam vrh i grotlo vulkana od navale turista. Popunjavamo formular i dobivamo dozvolu za uspon 09/01/2007 s dozvoljеним zadržavanjem na vrhu od 2 sata (kratko, ali slatko!). Samo da nas vrijeme posluži!

Birokratski poslovi su trajali kratko te iz Santa Cruza krećemo odmah u brda: Anaga, Las Mercedes i La Esperanza. Nepregledne borove šume oko La Esperanze su čista suprotnost jugu otoka na kojem prevladavaju lava i pijesak. Dok

se na sjeveru otoka smjenjuju godišnja doba na jugu je vječno proljeće/ljeto i zelenilo uspijeva samo zahvaljujući navodnjavanju.

Put pod noge

Dan za uspon je stigao. Pogled kroz hotelski prozor: sunčano. Brzi doručak, pakiranje i autom smo za sat vremena vožnje na ulazu u Nacionalni park. Mjesto se zove Boca de Tauce, a nalazi se 2100 metara nad morem.

Nacionalni park »El Teide« proglašen je 1954. godine radi očuvanja prirodnog okoliša vulkana El Teide te specifične flore i faune toga područja. Područje parka je geografski jedino europsko alpsko područje koje se nalazi u suprtropskom klimatskom području.

Pri ulasku u park (postoje 4 ulaza) prvo što se uočava je velika depresija Circo de las Canadas (2000 m) promjera 17 km koja je sa tri strane okružena liticama visokim do 700 metara, a na četvrtoj strani vulkanom El Teide. Klimatske prilike su ovdje vrlo specifične; nigrđe na cijelom Kanarskom otočju vlažnost nije toliko niska.

Vulkan je poprimio današnji izgled nakon zadnje erupcije 1798. godine. Ogromne količine lave koje su istekle prekrile su veći dio zapadnog dijela sadašnjeg nacionalnog parka i danas su vidljive kao crne nakupine stijena i kamenja. U sklopu nacionalnog parka nalaze se dva

planinarska skloništa – Refugio de Altavista i Refugio Montanero te botanički vrt (kod ulaza El Portillo). Na području parka označeno je dvadesetak planinarskih staza od kojih su najznačajnije staza br. 7 koja vodi od ceste (parkirališta) u podnožju Montagna Blanca do planinarskog skloništa Altavista i pod sam vrh (gornja stanica žičare) te br. 10 od gornje stanice žičare do samog vrha. U skloništu Altavista, koje je otvoreno od ožujka do listopada, smije se noćiti najviše jednu noć i to isključivo uz prethodnu rezervaciju, budući da je velika gužva. Kuća je opskrbljena pićima i hranom ali ne baš po prihvatljivim cijenama. Ukupno je za uspon i silazak potrebno oko 12 sati laganog hoda.

Ostali planinarski putovi obilaze najznačajnije vidikovce ili prirodne ljepote parka i nisu toliko zahtjevni. Osim u spomenutom planinarskom skloništu smještaj u parku je praktički nemoguć, budući da nema drugih smještajnih kapaciteta, a kampiranje na otvorenom je zabranjeno. U središnjem djelu parka postoji restoran koji je dobro opskrbljen, te hotel koji već dugo nije u funkciji. Drugo moguće mjesto za okrjepu je donja stanica žičare gdje se nalazi bar. Postoji redovna autobusna linija koja vozi iz obalnih mjesta do donje stanice žičare ali ima jednu manu: prvi polazak je u 9 sati, a zadnji povratak u 17 sati tako da za planinarske poh-

Telesforo Bravo – detalj s uspona

de nije praktična, jer ostane premalo vremena na raspolažanju.

S gornje stanice žičare moguće je slobodno bez dozvole prošetati do dva glavna vidikovca: Pico Viejo i La Fortaleza. Prema vrhu (potrebna dozvola) vodi planinarski put br. 10 nazvan Telesforo Bravo. Na početku Telesfora Bravo čuvari parka pregledavaju našu dozvolu i putovnica te nas puštaju na vrh. Od tamo ima samo 50 minuta penjanja i evo nas na vrhu (3718 m). Radi se zapravo o najvišem vrhu grotla sa sjeverozapadne strane. Promjer grotla je 150 metara i iz njega stalno izlaze sumporni plinovi neugodna mirisa.

S vrha se pruža predivan vidik na susjedne otoke Kanarskog otočja, mjesta na obali: Puerto de La Cruz, Santa Cruz, La Orotava... Sunčano vrijeme nam je pružilo nezaboravne trenutke iako je na vrhu bilo samo +1 °C i vjetrovito (osjećaj hladnoće -9 °C). U zimskim mjesecima vrh je zameten snijegom, ali ove godine je i ovđe bilo iznimno toplo.

Nakon obveznog naslikavanja i uživanjima u vidicima moramo natrag. Osvajanje vrha je veliko zadovoljstvo, pogotovo Paolu koji ima deset godina i sigurno je jedan od najmlađih osvajača vrha, dok se ja još jednom neizmjerno

divim prirodi i stvoritelju koji je nama planinama stvorio krajolike kojima se možemo diviti. Na povratku ponovno rendžeri provjeravaju dozvole i brišu nas s liste onih koji su krenuli na vrh. Jednostavan način provjere da se utvrdi da netko nije slučajno »zaglavio« na vrhu.

Po silasku do auta u hotel se vraćamo zapadnom stranom otoka te prolaskom kraj brda Samare dolazimo u predio gdje borovi rastu doslovce iz lave. Kao da ih je netko popikao u lavu. Već je sumrak na pomolu i stizemo u hotel točno pred kraj termina za večeru.

Otok koji vrijedi vidjeti

Naredne dane provodimo obilazeći botaničke vrtove, Loro Parque s najvećom zbirkom papagaja na svijetu, Jungle park sa zoološkim vrtom te se kupamo u oceanu. Na otoku postoji još bezbroj stvari koje vrijedi vidjeti: od piramide Güimar, mjesta Candelaria s crkvom i zaštitničicom Tenerifa – crnim kipom Djevice Marije, Icod de los Vinosa – po legendi 1000 godina starog stabla, Pueblo Chica s maketama cijelog otoka i svih značajnijih lokacija. Nismo imali više vremena da posjetimo zapadni dio otoka i planinu Teno, ali ako ništa drugo – to je dobar razlog da se ponovno vratimo na Tenerife.

Susreti s medvjedom, kraljem naših šuma

Darko Mohar, Rijeka

Većina ljudi nastanjenih u gradovima još uvijek zamišlja planinu kao mjesto na kojem prevladavaju mračne šume u čijem se okrilju slute najveće opasnosti od nepoznatih sila, divljih zvijeri, medvjeda...

Medvjedi? Sigurno je da nikome nije ugodno otvoriti kućna vrata i naći se licem u njušci medvjedice s dvoje mladih, kao što se dogodilo mojem poznaniku na Malom Platku. Nije ugodno slušati noćno grebanje po vratima i premetanje po kantama u svojem dvorištu, sresti medvjeda u sumraku uz kostrensko groblje kraj Rijeke ili naići na medvjedicu s mladima kako pretrčava staru cestu između Kraljevice i Krčkog mosta. No, sami su medvjedi najmanje krivi za takve susrete. Oni samo nastoje preživjeti. A susreti s najvećom zvijeri naših šuma mogu ponekad biti začinjeni i humorom.

Gomila (»kupček«)

Početkom osamdesetih godina krenuo sam na svoj prvi pohod po Velebitu, autom do doma na Zavižanu pa Premužićevom stazom do Alana. Tamo ću prespavati i sljedećeg se dana istim putem vratiti po auto. Loša strana odlaska u planinu automobilom jest u tome što se morate vratiti na isto mjesto, no ima to prijevozno sredstvo i niz prednosti. Nije mi se žurilo, dan je u rano ljeto dovoljno dug, a šest sati hoda onda mi nije bio neki napor. Velebit mi se tada tek počeo uvlačiti pod kožu.

Najednom, u zavodu, na pola puta od Rossijevog skloništa do Alana – gomila iz koje se još puši. Čovjek nije, ne bi on to nasred puta, a nema ni papira uokolo. Papkari nisu, njihovi su brabonjci, na kravljak ne sliči, uostalom, što bi tu krava uopće radila?

Dakle, to je on, kralj naših šuma! Prekinuo sam ga u pola posla! Što da sad radim? Neugoda u mislima, u duši i u srcu. Dvojba – natrag na Zavižan ili naprijed? Za natrag prekasno, a naprijed me čeka medvjed razapljenih čeljusti i trlja šape od veselja nad, doduše, malo mršavim, ali ipak slatkim ulovom.

Udahnuo sam dvaput, smirio se i ipak krenuo prema Alanu. Slijedio je blaži uspon. Na vrhu staza izlazi na livade koje se ne vide od grmlja. Odjednom iza grmlja začujem nekakvu lomljavu! Netko se kreće kroz grmlje! Tu smo! Sad je već nastupila panika. Opet duboko udahnih nekoliko puta. Lomljava i dalje ne prestaje. Tiho i polako, šuljajući se gotovo četveronoške, kao Indijanac, provirim samo jednim okom iza grmlja. Kad tamo – od zvijeri ni korova. Samo stariji gospodin s fotoaparatom snima cvijeće. Olakšanje i malo bijesa. Na sebe, naravno!

Trag

Dvije ili tri godine poslije, jednoga travnja, dok je još uvijek bilo prilično mnogo snijega u šumi, krenuo sam sa svojom Najdražom na Snježnik. Mi smo se i upoznali u planinama, ali ona zapravo nikad nije voljela biti sama ili samo sa mnom u šumi, zbog straha od medvjeda i kojekakvih drugih opasnosti. No, lijep dan, kratkoča šetnje (na vrh bismo trebali stići za nepun sat) pobijedili su njezinu nelagodu.

Snijeg je svjetlucao na suncu, na nebū niti oblačka, ukratko – idila. Nešto prije prolaza zvanoga Grlo uočih čudan trag. Stopala kao ljudska, ali trag je dolazio okomito iz šume, prelazio preko staze i nestajao negdje u vrtači s naše lijeve strane. Tako ne bi hodao normalan čovjek. Zapravo ne bi nijedan! Medvjed!

Moja je Najdraža zaostala desetak koraka pa sam bio uvjeren da neće primijetiti trag, koji je, kako je uostalom zaključilo moje iskusno indijansko oko, ipak malo stariji. Od jutros, vjerojatno. Zato sam odlučio ne spominjati viđeno, nema potrebe unositi paniku u naše redove.

Prošavši kroz Grlo primijetio sam da dom na Snježniku nije otvoren (stanje jednako današnjemu). »Pa što ćemo gore, meni se ne ide, ostatak puta je strm«, nizala je moja Najdraža. »Doći u Rim, a ne vidjeti papu«, pomislio sam. »Ti ostani ovdje, malo se sunčaj tamo uz onu stijenu, a ja ću skočiti do vrha. Vraćam se za dvadesetak minuta«, brzo sam smislio plan. Bilo je i dalje tiho i poprilično toplo, bez vjetra.

Nakon mojega hitrog povratka s vrha prepustili smo se još malo suncu i krenuli natrag. Već nakon nekoliko minuta susreli smo stariji bračni par iz Ilirske Bistrice.

»Jeste li vidjeli tragove medvjeda?« upitao je gospodin umjesto klasičnoga »Dobar dan!«

»Daj šuti, stari, molim te!« ponovih nekoliko puta u sebi.

»Tu, malo niže dolje, lijepo ih je vidjeti«, nije prestajao.

»Hm, mmm, zapravo, to jest...« mrmljao sam neuverljivo, svjestan da je mljeko već proliveno. Uskoro smo se razišli, a ja sam znao što slijedi.

»Ti mene ostavljaš samu da me medvjed pojede, ti si neozbiljan, ti, ti, ti...« ne samo da sam tada slušao do Platka, nego to ponekad čujem i danas.

Imenjak

U jedno sam doba svojega života bio strastveni gljivar. S Predragom sam čak i radnim danom znao krenuti u branje gljiva. Nekoliko minuta ranije s posla, na ne previše udaljene terene i eto veselja! Predrag je stvarno dobar i pouzdan prijatelj, za kojeg je dogovor svetinja, jedino se u branju gljiva koji put malo zanese. Sto se može, nitko nije savršen. Nadimak Medo nije, međutim, dobio slučajno. U društvu su kružile mnoge priče koje su potvrđivale opravdanost nadimka. Neke od njih nam je i sam ispričao.

Krasan, sunčan dan, brz dogovor i eto nas u dolini Lepenice iza Tuhobića. Gljiva i nije

bilo ne znam koliko. Dugo je bilo suho vrijeme, a one vole vlagu i toplinu. Polako smo se spuštali prema jezeru, ostavljajući auto uz cestu i pretražujući dijelove terena. Autocesta Zagreb – Rijeka još nije bila izgrađena pa su nad dolinom vladali spokoj i tišina.

Dan se polako bližio kraju.

»Stani još ovdje, idemo do onog brezika pogledati je li kakav dedek pomolio glavu iz trave«, reče Medo.

Rečeno – učinjeno. Brzo iz auta, kolskim putom do livade te naprijed do brezika. Nekoliko je opekaštih dedaka raširilo svoje klobuke pa je ulov bio uspješan. Nakon petnaestak minuta krenusmo natrag prema automobilu. Nad Gorskim se kotarom počeo spuštati prvi sumrak. Još jedno pivce u Fužinama i veselo kući. Sjedosmo u auto i krenusmo. Nismo prevalili ni pedesetak metara kad iz onog brezika na cestu izleti pravi pravcati živi medvjed. Pretrči cestu metar ili dva ispred automobila i krenu užbrdo u šumu. Zatim zastane i počne nas promatrati. Ni mi njemu nismo ostali dužni. Očijukanje je potrajalo nekoliko minuta, a zatim svatko krenu dalje svojim putem.

»Kako je bilo jučer u gljivama?« krenulo je ispitivanje sljedeći dan.

»Super, nabrali smo nešto gljiva, a susreli smo i mog imenjaka!« odgovarao je Medo.

»Imenjaka!?« radoznalo su uzvraćali naši prijatelji sluteći priču.

DARINO MOŠIĆ

Tko se to igra

S Grobničkoga polja vode mnoge označene i neoznačene staze prema »Grobničkim Alpama« ili dalje prema Platku. Neki se od tih putova rabe od davnina. Takav je i Živenjski put, koji povezuje Grobničko polje s Gorničkim, udolinom ispod vrhova Gornik, Grleš i Vidalj. Ime je dobio po vrhu Živenju (698 m). Tim putom djelomično prolazi označena staza Grobničko polje – Platak, djelomično je preko nje gove trase izgrađena šumska makadamska cesta, a u posljednjem dijelu, prema Gorničkom, tragovi na putu ukazuju na nekadašnju vrlo živahnu gospodarsku aktivnost koja se njime odvijala. Danas je taj put uglavnom pust. Za njega znaju samo oni koji imaju neki gospodarski interes, uglavnom povezan s iskoristavanjem šume, lovci, te vrlo, vrlo rijetki planinari, iako put prolazi kroz neke od najljepših predjela u »Grobničkim Alpama«. Zahvaljujući miru i tišini, za planinara samotara to je jedan od najljepših pristupa na Hahliće, premda naporan i dug.

Jednoga sam ožujskog dana krenuo Živenjskim putom na Hahliće. Dan je bio idealan za boravak u planini. Nad pobočjima pod Kripnjem još su se uvijek motale maglice. Puhaoo je lagan sjeverac. Sunce će uskoro zagrijati zemlju koja se počela postupno buditi iz zimskoga sna. Polagan tempo, korak na korak. Odjednom onaj već spominjani Indijanac u meni zazvonii

na uzbunu. Duž staze isprevrtano kamenje. Gotovo je svaki kamen okrenut ili pomaknut iz ležišta. Očito je da se netko nedavno, maloprije, igrao tim gromadama. Čovjek je previše lijen za tako beskoristan posao, jeleni ne okreću kameanje, divlje svinje ruju zemlju i okretanje kamejna bilo bi za njih vrlo bolno. Ostade, dakle, samo naš junak. Vjerojatno je tražio mlado korijenje. U jednom je trenutku povjetarac donio iz magle miris životinje. Tu si, moj prijatelju, negdje jako, jako blizu!

»Tak, tak, tak, kling, clang«, počeli su zvonići štapovi za hodanje. »Khhh, khhh« – malo nakašljavanja, pa »krc, krc, krc« – hodanje po suhim granama. Buka, kažu, tjera zvijeri. Podsjetio sam se djetinjstva, mlađeg brata i njegovoga pjevanja, kojim je tjerao strah od mraka.

»Tak, tak, tak, kling, clang«, zvonilo je šumom dok sam užurbano grabio prema Hahlićima.

A di je to?

Krasan jesenji dan izmamio nas je van. Dani postaju sve kraći, uskoro će kiše i treba iskoristiti svaki trenutak. A kamo da krenemo Zoran, Mira, moja Najdraža i ja? Izbor je pao na Senjsko bilo. Naći ćemo već neki vidikovac s kojega će se lijepo vidjeti Krk, Prvić, Goli, Grgur, Kvarnerić. Auto smo ostavili podno motela na Vratniku i krenuli pješice, bez pravoga cilja, kako se kaže – za nosom.

Uskoro nađosmo na prve kuće, neko selo u planini, uglavnom pusto, kuće su pretvorene u vikendice. Nekoliko stotina metara dalje ipak jedna u kojoj ima života. Iz dimnjaka se vije dim. Privučen našim razgovorom, u dvorištu se pojavi domaćin, omanji, žilavi, stariji čovjek, naborana lica i iskričavih očiju, punih života. Pozdrav, riječ na riječ, i saznadosmo da smo u Ljubežinama. Upijamo nekoliko naputaka o stazama koje moramo slijediti i sličice o životu u planini. Vidjelo se da je jedva dočekao nekog novog, nekoga tko će mu razbiti vjerojatno prilično jednoličnu svakidašnjicu. A onda:

»Ima li tu medvjeda?« Nekako sam slutio da će moja Najdraža postaviti to pitanje.

»A jašta, draga gospojo, evo je svako jutro ljeti dolazio na onu šljivu tamo prijeko. On vam je latalica, ujutro je ovdje, a do večeri kilometrima daleko«, veselo je objašnjavao domaćin.

Moja se Najdraža nije dala zbuniti, bila je sigurna da će nam uspjeti dokazati teoriju o opasnostima koje prijete u šumi:

»A što ako vas medvjed iznenadi iza kantuna?« upitala je. U sjevernim dijelovima Hrvatske to bi se reklo »iza vugla«.

»Draga gospojo, a di vam je to?« iznenadeno će starac. Na njezinom licu razočaranje, na ostala tri osmijeh.

Ponovno Snježnik – neki dan

Kvalitetna i brza trening tura na Platku: po skijaškoj stazi strmo na vrh Radeševa pa po grebenu na vrh Snježnika i kroz Grlo natrag na Platak. Tura traje slaba dva sata, naravno za nas »obične« planinare. Ima i onih mnogo bržih. Ako si krenuo rano dopodne, možeš, dakle, stići kući na ručak.

Posljednji se put ta tura, međutim, nije odvijala na uobičajen način. Kad sam krenuo s vrha Radeševa »turističkom« stazom prema Snježniku, začuh galamu i lavež pasa. Iznenadih se. Došao sam uživati u tišini, odakle sad ta buka? Uskoro začuh zvonjavu i osjetih miris ovaca. Na dnu kratke skijaške staze na sjevernoj strani Radeševa ugledah ovčarske pse. Čim sam im se približio, dva su psa počela lajati. Obično su me samo otpratila do ovčara, ali njega ovaj put nisam ugledao.

»Hej, hej!« prenu me gromoglasni uzvik. Ovčar je dotrčao na vrh brežuljka u šumi, dva desetaka metara od mene. A onda se iznenadi: »Otkud vi tu?« Nisam se ni pribrao, zbnjen njegovim oštrim tonom, a on će: »Ovaj je tren u vašem pravcu prošao medvjed, pokušao mi je odnijeti ovcu, jedva sam ga otjerao galatom. To blago se više ničega ne boji!« Jasno mi je, od laveža pasa pomislio je da sam medvjed i da sam ponovno napao.

Sad sam bio još zbnjeniji. Što je s onim Indijancem u meni? Lumpao je prošlu noć pa sad spava ili je otiašao na godišnji odmor? Ja se skoro sudarih s medvjedom, a on ništa, ni najmanje dimnog signala za upozorenje!

»Tak, tak, tak, kling, clang« – morao sam primijeniti provjereni recept tjeranja straha lupkanjem aluminijskim štapovima.

Na prijevoju Rimskim vratima nekakvo komešanje: četiri biciklista spremaju se za spust prema Platku.

»Dobar dan«, pozdravih kao što je već planinarski običaj.

»Buon giorno«, uslijedio je odgovor. Talijani. Pokušah im što na talijanskom, što na engleskom objasniti da je dolje medvjed.

»Odlično, požurit ćemo, možda ga i mi stignemo vidjeti!«

Do vrha Snježnika razmišljao sam o Talijanovim riječima. Pa da, oni su sve uništili i sad su sretni da kod nas mogu vidjeti još malo netaknute prirode. A mi? Hoćemo li i mi sve uništiti? I kamo ćemo onda odlaziti pogledati supove, medvjede, vukove, risove, runoliste, velebitsku degeniju...?

P.S. Ovaj je članak posvećen medvjedu Mrnji Brundu, nedavno ubijenom u Kuterevu. Ubila ga je čovjekova ljubav. U Francuskoj seljaci prijete da će ubiti dva medvjeda koja im je poklonila slovenska vlada da bi obnovili medvjedu populaciju u Pirinejima. Uništiti će im stočarstvo, kažu!? U Sloveniji su pak dozvolili odstrel stotine medvjeda. Ima ih navodno – previše!? Na otoku Krku ubijen je medvjedić od sedamdesetak kilograma. Alohton je, ubija ovce!? U sukobu prirode i čovjeka, koji sebi, neovisno o ponekad dobrim namjerama, umišlja da je u najmanju ruku od Boga postavljen da upravlja ovim našim jadnim planetom, zna se tko će nastradati.

Biokovskim stazama

Tomislav Friščić, Ivanec

Za nas »sjevernjake« su sve donedavno planine hrvatskog juga bile nepoznаница. Či gotovo čista egzotika, prvenstveno zbog duljine puta. Gotovo svi naši usponi na dalmatinske planine bili su tek popratni dio godišnjih odmora, a doživljaj mnogih planina bio je vezan uz brdske ceste i odredišta u njihovoј neposrednoj blizini. Nama u Ivancu maštu je dražio prijatelj Drago, koji je imao zadovoljstvo više puta u zadnjih nekoliko godina planinariti po Biokovu jer godišnji odmor provodi u makarskom primorju. Upravo su od njega, a poznat je po realizmu, do nas dolazile impresije o ljepoti, ali i težini biokovskih staza. Svi dobri poznavatelji planina reći će, kad se spomene Biokovo, da je to ono pravo, divlje i uzbudljivo, ali će istodobno istaknuti da je nužan oprez jer je to vrlo teška planina. Nedostatak vode, izloženost uspona suncu, teška prohodnost, zmije, ali i

štošta drugo čini Biokovo jednom od najopasnijih planina u Hrvatskoj. To je planina koja izaziva divljenje, ali i strahopoštovanje. Prolazio sam više puta podnožjem Biokova, gledao ga s vrha Mosora i Ćvrsnice, a od svuda se vidi više nego dojmljiv prizor.

Jesen na Biokovu

Zbog ugodnijih vremenskih uvjeta i izbjegavanja gužvi na autocestama izabrali smo za izlet na Biokovo jesen, jer krajem rujna i početkom listopada na Biokovu nije ni hladno ni vruće, a vrijeme je uglavnom stabilno. Ipak, planirani polazak zbog kiše bili smo prisiljeni pomaknuti za idući vikend. Odgode uvijek izazivaju poneku trzavicu i nervozu (»Pa možda ne bu tak jako padalo, pa kak sad, drugi vikend...?«).

Kod nas je to ujedno i vrijeme berbe, a branje grožđa pomiče sve ostalo na svijetu. Dok mošt

Biokovo – veličanstveni kameni zid iznad Makarske

ne »zaruži« i zadnji trs se ne obere, ništa drugo nije bitno. Šalu na stranu – berba je zapriječila Iveka, koji ima najviše vinograda i najviše obveza, da nam se pridruži, tako da nas ostaje sedam, a naći osmoga u to je vrijeme čista fantazija. Vikend prije ili poslije udarnih dana berbe, kandidata za Biokovo ima koliko hoćete.

U organizacijskom smislu imali smo već iskustva s pohoda na Sniježnicu i Svetog Iliju na Pelješcu. Posuditi kombi nije nam teško dok ima dobrih ljudi, a vlasnik poduzeća je i sam planinar, pa nam uvijek rado izlazi u susret.

Polazimo u ponoć ili tu negdje. Uza sve dogovore i predradnje, uvijek iskrnsne nešto ne-predviđeno. Ovaj put je Joco zaboravio nešto bitno kod kuće. Čekamo, čekamo... konačno stiže. I nama se u glavi mota pitanje »Kaj sam zaboravil?« i slične misli, no ne možemo se ničega dosjetiti.

Šćirovac

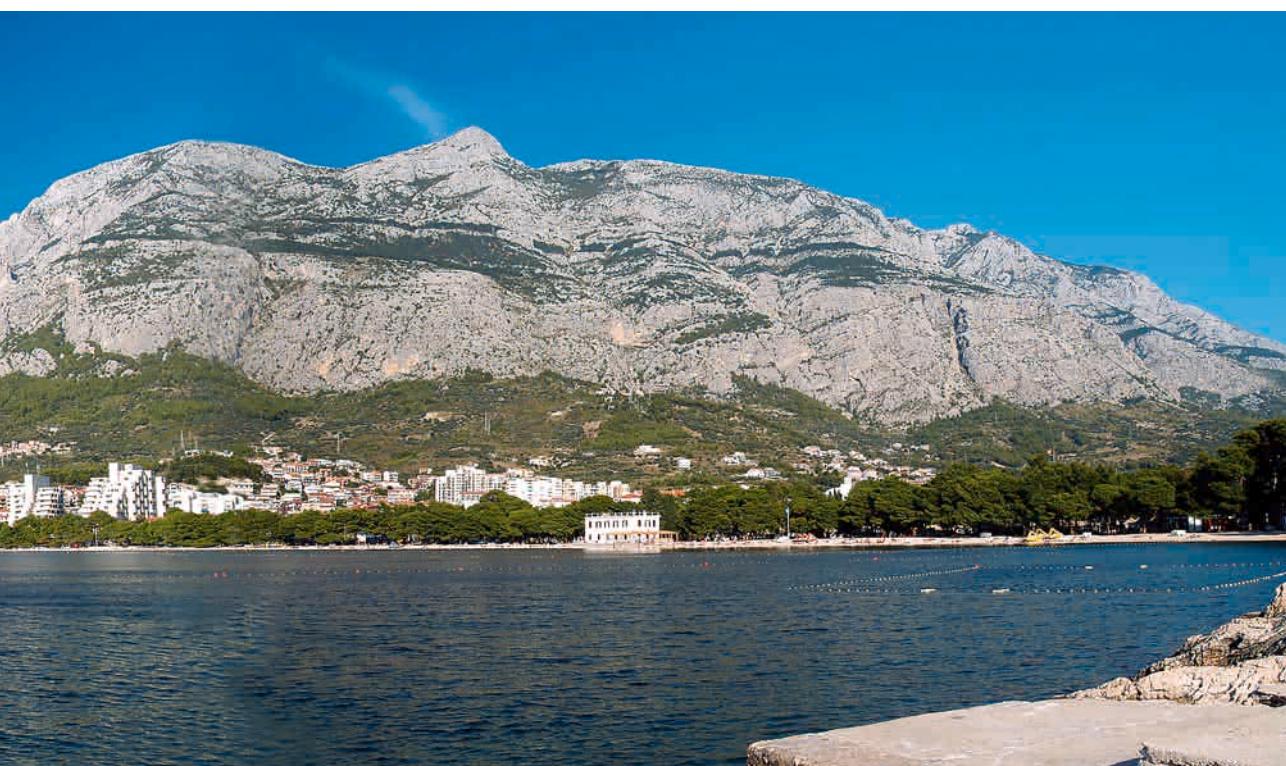
Dok kombi zadovoljno prede, noć guta kilometre puta. Zaustavljamo se u Karlovcu radi jutarnje kave, a tek u Gračacu slijedi smjena vozača. Ostali s više ili manje uspjeha hватaju minute sna.

Stižemo do mora i makarske rivijere. Svi smo budni, skrećemo prema Bastu i – eto nas

IVAN VITEZ

Strm i dug uspon na Šćirovac – treba savladati veliku visinsku razliku!

Vidik sa Šćirovca je veličanstven. Kako je daleko Sveti Jure i odmor pod njim! Sveti Ilija čini se vrlo blizu, ali svi dobro znamo da do tog vrha ima još puno koraka. Uživamo u odmoru i vidicima

uskoro kod crkve! Jutro je prohladno, a bura samo pojačava taj osjećaj.

Na nepoznatoj planini uvijek je najteže pronaći prvu markaciju. Tako je i ovdje. Kao markacist uvijek volim na početku puta postaviti putokaznu ploču kako bi se oni koji ne poznaju teren lako snašli. Ovdje staza vodi iznad kamenoloma, ali bez ploče teško je naći početak. Nalazimo neku markaciju, ali nakon nekoliko koraka shvaćamo da vodi prema Baškoj Vodi. Pitamo domaćeg čovjeka koji zna kuda treba. Aha, ravno kroz kamenolom. Evo i prave markacije, sad smo na konju!

Dižem pogled u vis, gledam u stijene obasjane prvim zrakama sunca. Da se sad probudim, odmah bih rekao da sam negdje u Alpama. Iako je teren vrlo strm, staza se penje sasvim ugodno, a svakim se metrom otvaraju sve širi vidici prema moru i otocima. Hladnoća je nestala poodavno, a grlo sve više traži tekućinu. Ruksaci su teški, a planinski hrbat još daleko.

Putem vidimo divokoze, a na jednom dijelu puta kolonu nam razdvaja poveći poskok na jutarnjem izletu. Poslije je takvih susreta bilo i više. Sa svakim korakom sve se više dižemo, sve

dok nakon nekih dva i pol sata ne stižemo do bunara Mijači. Ostavljamo suvišan teret i onako lagani pokušavamo brzo stići do vrha Šćirovca (1619 m), koji nam se čini vrlo blizu. Ipak je dalje nego što se čini, a i potreban je više nego siguran korak. S kamena na kamen, pa opet kroz travu...

Vidik s vrha je veličanstven. Kako je daleko Sveti Jure i odmor pod njim! Sveti Ilija čini se vrlo blizu, ali svi dobro znamo da do tog vrha ima još puno koraka. Uživamo u odmoru i vidicima.

Gle čuda, pa na ovoj planini ima još posjetitelja! Darko je Osječanin i po Biokovu krstari u društvu prijatelja kojeg je ostavio na Svetom Iliju, da bi požurio do Šćirovca. S njim nastavljamo dalje hrptom prema Svetom Ilijii. Taj dio puta, od Šćirovca do Svetog Ilijije, jedna mi je od najljepših dionica u našim planinama. Podsjeća me na Mosor, na dio puta od Ljubljana do Velikog Kabla, ali ovo je ipak duže i za nijansu ljepše.

Na oštrotici koja dijeli kopno od mora

Grebeni i otvoreni vidici, to mi je jedan od razloga zašto volim planine. Kopno i more, a ja na granici! Toliko je lijepo da pomalo i žalim

IVAN VITEZ

Ivančani na Šćirovcu, jednom od najnedostupnijih vrhova u Hrvatskoj

što smo brzo stigli do kapelice i vrha Svetog Ilijе (1642 m). Pridružujem se svima koji su o ovom vrhu govorili u superlativima. Osim Darkovog prijatelja, na vrhu zatječemo mladi češki par na medenom mjesecu. Svaka čast!

Nakon odmora nastavljamo prema Motiki. Staza je sada skoro cijelim dijelom položena i omogućava prilično brzo kretanje. Kontrasti na ovom dijelu puta stvarno su više nego iznenadjujući. Čas hodam livadom, čas šumarkom, čas

golim kamenom, a staze, ima, pa ima. Pogled mi skače od kamena do kamena, nogu slijedi impuls kao u video igri, samo što ovdje pogreška ne znači »GAME OVER«, nego najmanje mjesec dana gipsa. Tijelo traži tekućinu, a noge se koriste »ratnim« zalihama, pohranjenima još zimus.

Društvo nam se podijelilo na dva dijela. Nailazimo sada na bračni par iz Njemačke. Nalaze se na moru i sami ne znaju kako su se

Planinarska kuća »Pod Svetim Jurom« i toranj na vrhu

I Joco, koji uvijek voli biti na početku kolone, sad više nije siguran u sebe i boji se da ne ode krivo. Karta ipak ne laže. Staza ide najprije prema jugoistoku i tek onda se penje prema vrhu. Odmori su sve češći i nitko više baš ne uživa. Hodamo u potpunom mraku, pazeći na korak prijatelja ispred sebe.

Konačno, evo nas kod metalne ograde najviše planinske ceste u državi. Noge kao da ne vjeruju da su stupile na asfalt. Spuštamo se kratko do planinarske kuće »Pod Sv. Jurom«. Uspon na terasu, polako otvaram vrata. Svetlo udara u oči. Darko već odmara umorne noge, prepoznajem i Alana, urednika »Hrvatskog planinara«, koji upravo završava večeru i spremi se na spavanje. Začudo, nitko nije baš previše gladan i svi puno više misle na krevet. Jedino Ivan i ja kuhamo juhu, a zatim se i više nego uspješno njome krijejimo. Jedan po jedan postupno odlazimo u noć i na spavanje. Gotovo nitko i ne priča, jer i nemaš baš s kim – kako je tko otišao, tako je i odmah zaspao. Umoran čovjek zaspi i na golom kamenu, a kamoli ne uvreći i toplini planinarskog doma.

Jutro, svježina, ravan put, odmorne noge, staza prava uživancija, što planinar može više poželjeti? Može! Uspon na Vošac i vidik na Makarsku. To se pamti!

ovdje našli i kuda idu. Bez vode, u patikama, šeću planinom. Iza brijega nazire se planinarska kuća na Lokvi, ali samo nazire. Do udoline u kojoj je kuća ima još dobrih pola sata.

Unatoč toplini, ispred planinarske kuće »Slobodan Ravlić« na Lokvi dočekuje nas vrlo jak i poprilično hladan vjetar. On ipak ne smeta vrijednim članovima HPD-a »Biokovo« da marljivo rade na uređenju kuće. U kući gužva: društvo iz Zagreba, pojačano i mojim Varaždinčima, Perom i Jadrankom. Oni će ovdje noćiti, a nas čeka još »malo« puta. Toplinom doma koristimo se za presvlačenje u topliju odjeću i odmor na ljubazno ustupljenoj klupici.

Vjetar puše sve jače i pozuruje nas da što brže krenemo dalje. Noć se spušta polako i sigurno. Toranj na Sv. Juri svijetli, ali u daljinici.

Sveti Jure, Vošac pa more

Sutradan rano ulazi u spavaonicu sunce, ali i jutarnja hladnoća. Svi polako odlazimo na doručak, ali se ujedno i rastajemo. Alan i njegov brat Neven odlaze prema Šćirovcu, Darko će s nama na Svetog Juru, a zatim će autom po cesti, pa skoknuti još i na Kimet. Dogovaramo se da nekog od nas prebací u Bast po kombi.

Uskoro se već penjemo prema TV-odašiljaču i vrhu. Što je bilo daleko, sad nam je pod nogama. A vidik? Savršen! Dinara, Mosor, Kamešnica, naša ljetošnja prijateljica Čvrsnica, Sveti Ilija na Pelješcu... Pogled luta i prema Hercegovini, Bosni, Crnoj Gori... Kako sve izgleda blizu! More na dlanu, sela, rijeke...

Ali, sve što je lijepo kratko traje. Silazimo do kuće, spremamo se i opraćamo od doma-

ćina što odlaze da pojačaju ekipu koja obnavlja kuću na Lokvi, a potom odlazimo prema Vošcu. Sad tek vidimo kuda smo se kretali noćas. Iako smo na visini od oko 1400 metara, nailazimo na usamljene šumarke slične nekim šumarcima na našoj Ivančici. Da imamo vremena išli bismo potražiti i vrganje. Tko zna?

Jutro, svežina, ravan put, odmorne noge, staza prava uživancija, što planinar može više poželjeti? Može! Uspon na Vošac (1422 m) i vidik na Makarsku. To se pamti! Ovdje je i »klima« drugačija, zbog blizine ceste ima turista već u jutarnjim satima.

Odlazimo do vidikovca i odatle započinjemo spust prema Makru. Ovo je prema jučerašnjem putu prava planinarska autocesta. Podseća me na stazu što od Pogačnikovog doma vodi u dolinu Krajcarice. Ova biokovska staza ipak je nešto posebno. Uz put stoje turići što s pola litre soka odlaze u »natikačama« prema vrhu. U najmanju ruku, neozbiljno.

Za nas je silazak prava uživancija. Kako silazimo, sve se više osjeća miris mora i, unatoč

jeseni, ljetna toplina. Razmjerno brzo stižemo do prvih kuća u Makru. Prašnjava, znojni, prćeni budnim okom još uvijek brojnih turista, stižemo i ubrzo i do rive u Makarskoj.

Volim planine u blizini mora, a posebno je ugodno izlet završiti kupanjem, jer ništa drugo nije tako relaksirajuće. Točka na i! Kad samo dva dana druguješ s takvim biserom poput Biokova, nakon njegovih šuma, livada i kamenja, postaneš i sam nekako jači i čvršći, poput njegova bijela kamena, sada odvaljenog u more. Potpuno mi je jasno zašto toliko ljudi za godišnji odmor izabire baš Makarsku i okolicu.

U međuvremenu smo stupili u vezu s Darkom i uskoro nam se i on pridružuje na plaži. Uvijek tvrdim da na planinama čovjek susreće ljude od riječi, a prijateljstva sklopljena na takvim mjestima uvijek potraju. Neki govore da su rastanci tužni, a ja da su tek početak jednoga novog druženja, kako starih, tako i novih prijatelja. Bilo među ljudima, bilo između čovjeka i planine, ljudi i prirode.

Vidik s Vošca prema Svetom Juri

Noćni uspon na Dinaru

Branko Tetlo, Knin

Ovo je istinita priča. Prije dvije godine, 20. kolovoza, uspinjali smo se usred noći nas četvorica prekaljenih mačaka na kraljevsku planinu Dinaru, sve do njezina vrha (1831 m). Bez teškoća, s užitkom, nas četvero starih planinara: Joso Gracin i Neno Bilušić iz Šibenika te ja i moj imenjak iz Miljevaca, sastali smo se u ponoć u Kninu kod Šafrine pečenjare da bismo krenuli na najviši vrh Hrvatske. Neobično vrijeme za polazak na planinarski izlet!

Automobilima smo se uputili do Podiće na Suvopolju, odakle prema vrhu polazi markirani put. No, već na skretanju sa stare ceste Knin – Sinj za Podiće, imali smo veselje: drugom autu pukla je guma. Zbog mraka, najmračnijeg koji možete zamisliti, morao sam se vratiti da osvijetlim auto kako bi dečki brže promijenili gumu.

U Podiće nalazimo našu »škrtu« ljetnu opremu, koja je više nalikovala na neku zaboravljenu gusarsku opremu iz filmova negoli na primjerenu planinarsku. Da ste nas samo vidjeli

BRANKO TETLO

Mjesecina kao svjetionik u noći

kako smo izgledali! Nakon što smo se nasmijali jedni drugima, zaključili smo da je najvažnije imati dobre štapove, kvalitetne čeone lampe, dobre cipele i brdo hrane.

Uspon nam je, za divno čudo, olakšala prekrasna mjesecina koja se tada pojavila. Noć je – a dan je! Dok nas je obasjavala mjesecina nije se od nas čulo ni glasa, a tišinu su prekidali jedino ujednačen topot naših cipela i odroni

kamenčića pod nama. Mjesecina je obasjavala borovu šumu i raslinje koje se nakon nedavnog požara još više razgranalo. Zanemarimo li pušnutu gumu, sve su nam sretne zvijezde te noći bile naklonjene.

Bilo je točno 5:45 h kad smo kročili na vrh Dinare i dotaknuli kameni geodetski stup na njemu. Iako vidljivost nije još bila dobra, osjećali smo se kao da smo u nekoj petoj dimenziji. Svjež zrak, dišemo punim plućima, a mje-

BRANKO TETLO

Odmor negdje u okrilju Dinare

sećina samo za nas četvoricu obasjava vrh Dinare, najviši u Hrvatskoj!

Naravno, slikali smo se nadugo i naširoko, raspričali se, smijali se kao ludi. Svoj bogati domjenak (opol, pršut, pancetu, pivo i kolače) pojeli smo slatko, s guštom, a onda smo od umora na tren zaspali. Taj tren je možda trajao pola ili jedan cijeli sat, a onda, kad se nebom zacaklila jarka crvena svjetlost koja označava ranu zoru, počeli smo klicati od sreće. Bio je to neopisivi trenutak, trenutak za pamćenje, jedan od najljepših u životu. Tisuće ljudi uspinjalo se i pohodilo Dinaru, no mi smo među vrlo rijetkim sretnicima koji smo na vrhu dočekali zoru. Da, da, baš tako!

Nakon slikanja i raznih smiješnih scena na vrhu, još smo se malo odmorili, a onda počeli silaziti prema svojim autima. Trebalo nam je s vrha oko dva i pol sata. Bili smo umorni, no, hvala bogu, tada nije nikome pukla guma.

Dok smo se šutke vozili kući, šutke sam i sa smiješkom na usnama već odlučio: ići ću ponovno noću na Dinaru jer moram to opet doživjeti, prepustiti se potpunoj sreći i stopiti se s prirodom. To je vraški dobar osjećaj!

I znate što? Nakon ovog pothvata izveli smo u ljeto 2006., ja i moje društvo, još dva puta

noćni uspon do vrha i svi su bili uspješni. Dakako, prvi je uspon bio najsladji jer je bio prvi, ali je svaki novi uspon opet drugačiji i neponovljiv.

Upute za uspješno gubljenje

Jadranka Vuković, Semeljci

Da biste se uspješno izgubili, moraju biti zadovoljeni neki uvjeti. Nije ih teško postići. Nadam se da ćete se slijedeći moje naputke (iskušane metodom vlastite kože) uspješno izgubiti, bez greške.

Ja sam inače autoritet za gubljenje, samo to još ne znate (nisam se hvalila...) Naime, povijest mojih gubljenja seže daleko u prošlost, pa sam se tako prvi put izgubila u svom selu kao dijete. Događaja se sjećam iz priče roditelja. Drugi sam se put izgubila u odrasloj dobi u jednom hrvatskom gradu (išla sam noću na suprotnu stranu od one na koju sam trebala). Dakle, tko je mjerodavniji dati upute za uspješno gubljenje, i to ne ni u gradu, ni u selu, nego u prirodi – o čemu će ovdje biti riječ.

Pravila su vrlo jednostavna, pa da ne duljim: idite sasvim sami, poželjno je da ste znatnije i da ne volite unaprijed sve isplanirati i znati, već bez pomoći ikoga i ičega nešto neočekivano otkriti (bez gledanja u zemljovide, metodom iznenadenja naići ćete na nešto), jer vas jednostavno zanima što ima dalje, pa hodate još kilometar dalje, pa još iza onog skretanja, pa kuda vodi onaj potok... E, ja sam upravo tako krenula.

Nemojte uopće imati mobitel, kao što ga ja nemam. Dakako, nemojte voditi računa o vremenu, ni meteorološkom, ni kronološkom. Smetnite s uma da je noću temperatura niža. Nemojte gledati na sat, neka vas ne brine za koliko će vas vremena zateći mrak u šumi, nemojte ponijeti bateriju, možda baš te noći bude divna mjesecina, kao što je bila meni

(hvala, mjesecina, dosad ti nisam zahvalila) – tako je divno dopirala u šumu, probila se između stabala. Nemojte ići označenim putovima, nemojte ponijeti vode ni hrane (jer, Bože, ipak niste planirali gubljenje), šuma je puna jestivih biljaka, postupkom pokušaja i pogrešaka možda u mraku pogodite ubrati ili otkinuti nešto jestivo, možda mjesecina baš dobro obasja ono što tražite.

Kad dođete do šumskoga križanja na kojem nema oznake kamo vodi lijevi, a kamo desni put, a vi već satima ne znate gdje ste, na koju stranu svijeta idete, ni gdje je uopće sjever i ostale strane svijeta, postupite kako jedino možete: brojalicom eci peci pec – pa kud ispadne. Ako ispadne lijevo, nema razloga da ne krenete pješačiti lijevo.

Dotad će već biti i jutro. Gle, naišli ste na asfaltnu cestu! Blage veze nemate kamo ste dospjeli. Kročite vi tako sami u rano jutro i odnekud čujete jurnjavu automobila. Aha, znači, blizu ste neke prometnije ceste. Odlično! Idete u tom smjeru. I gle čuda: nakon još kilometara i kilometara usred ničega, tako vam se čini, izbijate na glavnu cestu i dolazite do ploče na kojoj piše ime naselja. Sad vam je jasno gdje ste! Odlično napredujete! Pa vi, u stvari, obilazite Hrvatsku pješice!

Kiša je dobro došla... taj dan više nikamo ne hodate, cijeli dan spavate. Ali nakon što ste ionako mokri, odlučujete biti još potpunije mokri: uvaljujete se u kadu punu vruće vode. I što vam fali? Pameti?

Jeste li vi imali sličan doživljaj? Niste? Eto, vidite da sam ja u prednosti!

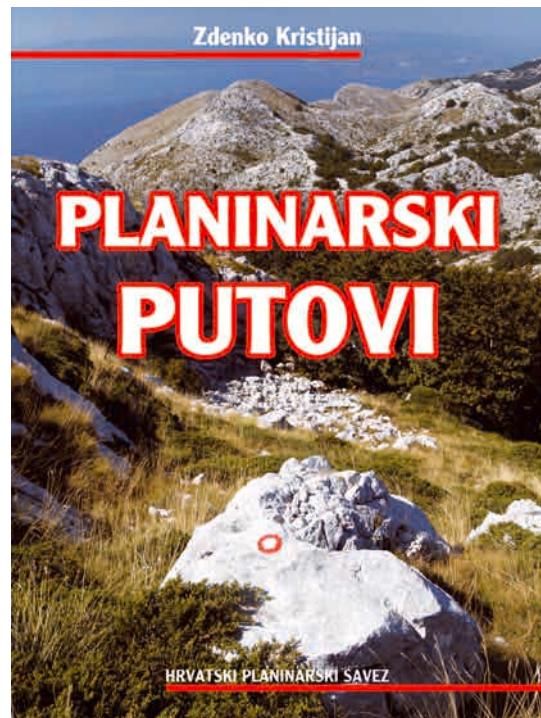
»PLANINARSKI PUTOVI« ZDENKA KRISTIJANA – VIŠE OD PRIRUČNIKA ZA MARKACISTE

HPS je u proteklih 12 godina izdao tri izdanja priručnika za markaciste. Premda je riječ o istoj tematiki, ta su izdanja zapravo bitno različita. Prvo izdanje izdano 1995. godine obrađuje zanimljivu tematiku markiranja planinarskih putova na skromnih tridesetak stranica, s najnužnijim primjerima i uputama za pravilno obilježavanje planinarskih staza. Drugo izdanje iz 1999. godine malo je prošireno i sadrži pedesetak stranica, a bilo je skromno opremljeno crnobijelim fotografijama i skicama. Ti priručnici bili su od velike koristi u školovanju budućih markacista, jer se u njima po prvi puta na sistematičan način na jednom mjestu moglo pročitati o markiranju te je njima omogućeno ujednačavanje i standardiziranje dotadašnjeg iskustva načina rada na terenu kako bi se izbjegla šarolikost markiranja.

Treće izdanje, koje je ovih dana ugledalo svjetlo dana i koje još miriše na tiskarske boje, nešto je sasvim drugo. Sa svojih 160 stranica i novim naslovom, knjiga »Planinarski putovi« mnogo je više od priručnika za markaciste i predstavlja pravi udžbenik za planinare. Iako je knjiga prvenstveno namijenjena markacistima, trebala bi postati neizostavno štivo za sve planinare, kako za početnike da se upoznaju s planinarskim oznakama, tako i za iskusnije koji žele obnoviti svoje znanje, stečeno boravkom u planinama. Naime, za skromnu cijenu od 60 kuna dobiva se pravi mali leksikon o planinarskim putovima i markacijama.

Iz sadržaja na početku priručnika iščitava se da se prvi dio odnosi na planinarske putove. Opisuju se vrste planinarskih putova, te daje presjek povijesti gradnje i markiranja planinarskih staza. Sljedeća tema je i glavna u priručniku, a obrađuje sve ono što treba znati o pripremi za markiranje, priboru i osnovnim pravilima markiranja, trasiranju i prvom označavanju koje prethodi markiranju, kao i održavanju planinarskih putova. Posebna je pozornost posvećena označavanju križanja putova, koja znaju biti mjesta krivih odluka ako su loše označena. Budući da nakon rada na terenu treba ostati i pisanih tragova, tu je i poglavje o dokumentaciji koja prati markiranje, odnosno označavanje staza.

Vrlo su važni i dragocjeni poučni primjeri iz prakse, prikazani na brojnim atraktivnim fotografijama u boji, koji vjerno dočaravaju ispravno i neispravno markiranje i tako pomažu da se izbjegne ponavljanje grešaka. Zaista treba priznati da se išlo u

detalje i da sada nitko ne može imati izgovor za svoje eventualne pogreške i neznanje.

Slijedi tema o planinarskim obilaznicama, koja se prvi puta opširnije i detaljnije obrađuje u ovom izdanju. Želja je autora da ovo sve popularnije i zanimljivije područje planinarske aktivnosti opiše, ali i na neki način »ukalupi« u odgovarajući postupak. Svakako, od ideje do realizacije neke obilaznice treba uvesti više reda i odgovornosti, što se i postiglo obalom ove teme. Brojni planinari, potaknuti obilaskom sve većeg broja novih planinarskih obilaznica i sudjelovanjem u natjecanju »Gojzerica«, mogu sada na jednome mjestu pročitati i naučiti ispravan postupak nastajanja jedne obilaznice, od ideje do ostvarenja uključujući i sve zamke koje im stoje na putu (čitat: predvidive troškove). Poučak je da u svemu valja imati mjeru jer samo puko obilaženje kontrolnih točaka nije samo po sebi svrha planinarenja. Ovisnost koja se javlja kod nekih gotovo da postaje antipropaganda planinarstva, jer sredstvo za obilaženje puta nije automobil, već naše noge i naša snaga.

Posljednja tema koju autor obrađuje jest lik planinara-markacista, vrijednih volontera po planinarskim društvima, koji su temelj planinarstva i bez čijeg bi rada boravak u planinama bio teži i opasniji. Ovdje se predstavlja i ustrojstvo Komisije za planinarske putove HPS-a te postupak školovanja markacista kroz organizaciju tečaja diljem Hrvatske. Za buduće markaciste svakako su najvažnija pitanja s ispita koji se provode na kraju tečaja, a koja se također nalaze u priručniku. To pokazuje širinu pogleda u toj Komisiji, čiji je cilj dobro i pravilno naučiti novo znanje, a ne obeshrabriti polaznike tečaja. Isto tako, tekst Pravnika Komisije za planinarske putove dobro je došao prilog na kraju priručnika.

Priručnik »Planinarski putovi« vrijedan je doprinos našoj planinarskoj literaturi i odličan primjer kako pripremiti sadržajnu, edukativnu, korisnu, a istodobno i vrlo zanimljivu knjigu. Treba pohvaliti sve one koji su na bilo koji način doprinijeli kvaliteti te knjige, prije svega autora Zdenka Kristijana i njegove suradnike

Jasnu Kosović, Bernarda Margitića, Tomislava Pavlića, Ronaldu Schreinera, Edu Hadžiselimovića, Borisa Bjedova i Hrvoja Golda, urednika i grafičkog urednika Alana Čaplara te autore fotografija (Z. Kristijan, B. Margitić, A. Čaplar i T. Marković). Dakako, treba zahvaliti i cijeloj Komisiji za planinarske putove HPS-a bez čije pomoći ne bismo dobili tako kvalitetan priručnik. Priručnik »Planinarski putovi« Zdenka Kristijana može se za 60 kuna nabaviti u Hrvatskom planinarskom savezu.

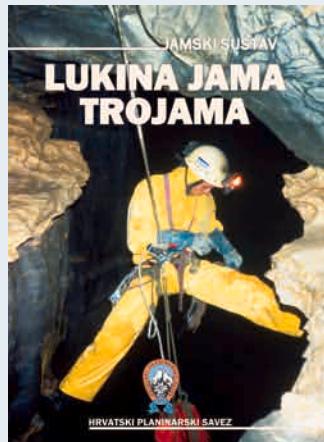
Damir Bajs

NOVE »HRVATSKE PLANINE«

Sredinom travnja iz tiska je izašlo novo izdanie vodiča »Hrvatske planine« Željka Poljaka. Novo izdanje tiskano je u dvije varijante: s mekim (160 kn) i s tvrdim koricama (220 kn), a može se nabaciti u svim većim knjižarama i Uredu HPS-a.

Imate li u svojoj planinarskoj biblioteci...

JAMSKI SUSTAV LUKINA JAMA - TROJAMA

Ova knjiga prva je prava speleološka monografija o nekom speleološkom objektu u Hrvatskoj, a ujedno i živo svjedočanstvo o jedinstvenom otkriću, euforiji koja je pratila istraživanje i svemu što je pratilo taj speleološki podvig

80 kn

Više o planinarskoj literaturi:
www.plsavez.hr

Dubravko Marković: MEDICINA ZA PLANINARE

Na vrlo živopisan i jedinstven način ova knjiga himalajskog lječnika D. Markovića donosi brojna iskustva i sve što bi planinar trebao znati o planinskoj medicini

30 kn

Željko Poljak: HRVATSKA PLANINARSKA KNJIŽEVNOST

Najljepši planinarski članci, pjesme i ostali i zapisi!

60 kn

Informacije i narudžbe: **HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ**

Kozarčeva 22, 10000 Zagreb - tel. 01/48-23-624 i tel./fax. 48-24-142 - e-mail: hps@plsavez.hr

NOVOSTI S MOSORA

KRIŽ NA VELIKOM KABLУ

Premda je Mosor najpopularnija planina Dalmacije, mnogi ne znaju da nije njezin najviši vrh onaj na kojem je Vickov stup. Tako je i popularna akcija »100 žena na vrh Mosora« uvijek vodila na Vickov stup, iako je Veliki Kabal i viši i ljepši. Da ne bi ostalo tako, potrudila se skupina splitskih mosoraša i poduzela veliku akciju da i Veliki Kabal dobije prepoznatljivo obilježje. Odlučili su se na vrh postaviti veliki križ, ali su to uspjeli tek nedavno jer je to izuzetno složen i zahtjevan pothvat s obzirom na nepristupačnost i potrebnu količinu građevinskog materijala. Zahvaljujući helikopterima Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, s kojim HPD »Mosor« i splitski HGSS ima dugogodišnju dobru suradnju, u temelje križa ugrađeno je oko sedam tona betona i željeza, a sam križ, iako je od drveta (ariševe grede 30 x 30 cm), težio je tisuću i dvjesto kilograma. Radovi na temeljima i postavljanju zahtjevali su truda i finansijskih sredstava, pri čemu je mosorašima znatno pomoglo iskustvo stečeno s obnovom planinarskog skloništa pored planinarskog doma »Umberto Girometta«, obnovom gromom spaljene »Lugarnice« te izgradnjom planinarskog skloništa »Kontejner«. Križ je postavljen 25. listopada 2005. uz pomoć helikoptera i blagoslovljen 23. studenoga iste godine. Listajući upisnu knjigu na vrhu, vidljivo je da se broj planinara, ali i izletnika, naglo povećao nakon postavljanja križa.

SKLONIŠTE »KONTEJNER« (1055 m) NA MOSORU

Budući da je planinarski dom »Umberto Girometta« radnim danom zatvoren, planinarsko sklonište »Kontejner« postalo je važna točka, osobito za one planinare koji žele proći uzduž cijelog Mosora. Stoga su mosoraši posvetili posebnu pažnju njegovu uređenju i danas je sklonište vrlo ugodno mjesto za odmor i prenoćište na važnom križanju planinskih staza (Veliki Kabal, Sv. Jure na Koziku, Botajna, Ljuto Kame, Donji Dolac), a svega je jedan sat hoda udaljeno od pl. doma »Umberto Girometta«. Okruženo je lijepom grabovom šumom i opskrbljeno s 10 ležaja u potkovlju (potrebna je prostirka i vreća), blagovaonicom od 12 m², štednjakom i kontejnerom za vodu od 2000 litara (kišnica s krovom), natkrivenom verandom sa stolovima i klupama. Pored skloništa je natkriveni kamin za gradele. Osim toga, markiran je izravan uspon od skloništa na najviši vrh Veliki Kabal.

GORAN GABRIĆ

Planinarsko sklonište »Kontejner«

Tko danas želi upoznati cijeli Mosor, bit će mu najbolje da put započne u Gornjem Sitnom, kamo može stići prigradskom autobusnom linijom iz Splita (linija 28 za Dubravu) ili osobnim automobilom. Odavde može poduzeti kružni put ovim smjerom: Gornje Sitno – planinarska kuća »Lugarnica« (2h) – Debelo brdo (1h; 1044 m; metalni žig) – dalje 2h preko Plišivca i Kunjevoda na Ljubljan (1262 m; metalni žig). Nastavlja se 2:30h grebenom preko Vickovog stupa (metalni žig) na Veliki Kabal (1339 m; metalni žig). Odatle se spuštamo za 1h na sklonište »Kontejner« (noćenje). Sutradan 3h preko Botajne i Teple pole do Sv. Jure na Koziku (1319 m; metalni žig). Silazak s Kozika moguće je u dva smjera. Ako nam je automobil u Gornjem Sitnu spuštamo se u Dubravu (2h), odakle autobusom u Gornje Sitno ili u Split. Druga je opcija s vrha u selo Gata (2:30h) i dalje u Omiš (1h).

Darko Gavrić

NOVOSTI S KAMEŠNICE

MARKIRAN JE CIJELI HRBAT KAMEŠNICE

Kamešnica je planina koja se većim djelom nalazi u BiH, a tamo se nalaze i njezini najviši vrhovi Konj (1856 m; metalni žig), Kamešnica (1809 m; metalni žig) i Garjata (1773 m; metalni žig). Na planini nema graničnih oznaka, nije bila zahvaćena ratnim djelovanjima, sigurna je od mina i po njoj se može kretati bez straha. Planina će nas očarati svojom pitomošću, travnatim visoravnima, bukovom i jelovom šumom i izvorima. Na njoj je mnoštvo vrtića i speleoloških objekata; najdublja istražena jama je na Garjati ispod samog vrha (-250 m).

Bosanska padina Kamešnice sasvim je različita: strma je i teško prohodna te obrasla šumama bukve i jele, za razliku od dalmatinske koja je pitoma i puno blaža. Mnoge srušene kuće i pojate u posljednje vrijeme ponovno imaju crvene krovove, kao npr. Gljevske stanine koje se nalaze između Glavaša (1308 m; nova točka HPO-a) i Garjate. Dalmatinski i livanjski planinari prošle su jeseni dovršili markaciju uzduž cijelog hrpta ove dugačke granične planine, pa Kamešnica više nije rezervirana samo za pojedince dobre kondicije i istraživačkog duha. Markacija počinje u Rosnom dolcu, koji je sastavni dio prijevoja Vaganj (1173 m). Do tamo stižemo automobilom iz pravca Sinja preko Hana, do križanja ceste: desno za Gljev i tu lijevo makadamom za Vaganj. To je stara široka makadamska cesta koja je nekad bila glavna poveznica između Livna i Splita. Na putu do Vagnja prolazi se malogranični prijelaz Bili brig i nastavlja za Trnove poljane, gdje se nalazi motel »Heidi«. On je

zatvoren, a kod njega su kontejneri granične policije BiH. Cesta se nastavlja do Vaganjskog sedla i stare lugarnice, gdje se desno odvaja 3 km dobrog makadama od Rosnog dolca. Do Vaganjskog sedla može se doći i s bosanske strane iz Prologa, odakle se probija trotračna cesta, koju kane asfaltirati do 2008. godine sve do granice s Hrvatskom.

Od Rosnog dolca krećemo uzbrdo uglavnom kroz šumu i nakon 1:30h dolazimo do ruševine planinarskog skloništa »Umberto Girometta« koje su sa gradili splitski planinari i svečano otvorili 23. rujna 1934. Pola sata poslije stižemo u Kurtegića dolac, travnatu zaravan okruženu šumom. Iznad nje dižu se vrhovi Planinica (1612 m), Kolebjaka (1535 m) i Trovrsi (1645 m). Kurtagića dolac je prije i nakon Drugog svjetskog rata bio omiljeno izletište i skijalište splitskih planinara. Tu su se kalili i pripremali naši najveći alpinisti, poput Stipe Božića i drugih, za svoje himalajske uspone. Dalje markacija vodi, zaobilazeći Planinicu, na greben prema Burnjači (1770 m) i dalje grebenom na Garjatu (1773 m), od koje se spušta na Bliznički brig (1690 m). Zatim vodi krasnim udoliniama do Bunarića (izvor vode), gdje se markacija račva: lijevo za vrh Kamešnicu (1809 m; to nije najviši vrh Kamešnice planine), desno za planinarski dom »Orlovac« u Donjem Koritima (2:30h).

Put za vrh Kamešnicu vodi kroz klekadinu i oštrim usponom izbjiga na vrh za otprilike pola sata. S vrha se nastavlja prema najvišem vrhu Kamešnice (Konj, 1856 m). Nakon pola sata desno se odvaja markacija za Donja Koritu i vrh Kruge (1606 m). S Konja se može sići do Poduba odnosno Voštana za 4h

Na grebenu Kamešnice – put od vrha Kamešnice (1809 m) prema Konju (1856 m)

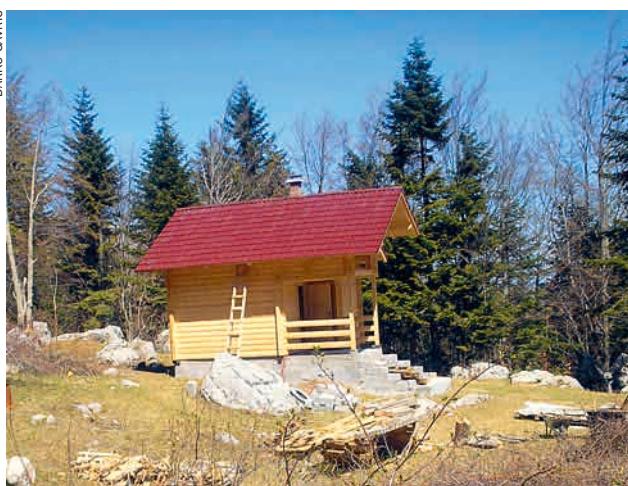

ili preko Žlabine, gdje PD »Jelinak« iz Trilja namjeđava do ljeta izraditi planinarsko sklonište. Od Žlabine nas makadamski put vodi u Voštane, za to nam je također potrebno oko 4h s vrha. Staza prema Podgradini (BiH; 3h) najkraća je ali i najstrmija. Za 1h od vrha stižemo do nove planinarske kuće na Pešinu vrilu. Za cijelu turu od Vagnja do Voštana treba dobrom pješaku oko 12 h. Kao jednodnevna tura izuzetno je naporna i preporučuje se samo iskusnim i kondicijski spremnim planinarima. Bolje je put prijeći u dva dana i usput uživati u vidicima što nam pruža ova zaista izuzetna i lijepa planina. Put će se svakome trajno urezati u sjećanje kao izuzetan pohod.

NOVO PLANINARSKO SKLONIŠTE NA PEŠINOM VRILU

Dana 28. travnja svečano je otvorena planinarska kuća na Pešinu vrilu (oko 1400 m). Tom prigodom nazocijalo je više od stotinu planinara iz Livna i njihovih gostiju. Kuću je podiglo novoosnovano (2006) PD »Kamešnica« iz Livna. Svečano ju je otvorio predsjednik društva Željko Puda. Većina materijala prebačena je helikopterima EUFOR-a, na čemu su im izuzetno zahvalni. Kuća se nalazi u neposrednoj blizini izvora pitke vode, koje ima tijekom cijele godine, otprilike

DARKO GAVRIĆ

Sklonište na Pešinom vrilu

na pola puta planinarske staze Podgradina – Konj (2h od Podgradine). Ova staza je najbrži pristup vrhu Kamešnice (Konj). Kuća otvara nove mogućnosti upoznavanja Kamešnice. U planu je označavanje novih staza, u čemu će Livnjacima, kao i do sada, pomoći splitski planinari.

Darko Gavrić

VMD
Travel Agency

USPONI, POHODI, TREKKING

SINAJ - najviši vrh Egipta, 2642 m

29.9.2007

KORZIKA

29.8.-9.9.2007

KAVKAZ - ELBRUS, 5642 m

13.7.-24.7.2007

Mt BLANC

10.7.-14.7.2007

DOLOMITI

21.7.-28.7.2007

NORVEŠKA - od Oslo do Nordkappal!!!

Nacionalni parkovi, fjordovi, otočja i kulturna baština

**AVIO KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE
za sve destinacije diljem svijeta**

Organizator putovanja: VMD putnička agencija i DADO MESARIĆ

Instruktor alpinizma i gorski vodič s međunarodnom licencom

Za detaljne programe nazovite, pišite, navratite...

www.vmd.hr

NOVA STAZA NA ŽUMBERKU

U okviru akcije čišćenja Žumberka koju svake godine priređuje član HPD »Kapela« iz Zagreba Josip Šintić, članovi HPD »Sisak« markirali su stazu od Medven Drage do Kostanjevaca. Staza prolazi prekrasnim krajolikom, kroz nekoliko zaselaka, a može se proći za otprilike 2:40h laganog hoda. Samo u prvom djelu staze od kurije Medven treba savladati oko 300 m visinske razlike, dok ostatak puta vodi po ravnom terenu, po neasfaltiranim cestama koje povezuju zaselke. Na početku staze obavezno razgledajte kuriju Medven koja je zaštićena kao spomenik kulture. S

gospodinom Medvenom možete otici i do njegovog mlinia koji se nalazi samo 10–15' hoda od kurije. Kod njega se možete opskrbiti s kvalitetnim kuruznim brašnom, jabučnim octom i vinom. Na kraju puta u Kostanjevcu može se ručati pastrva u ribljem restoranu za samo 25 – 30 kuna.

Staza je zanimljiva jer pruža mnogo sadržaja. Planinarima preporučujem novu stazu kao jednodnevni izlet. Za one koji dolaze iz daleka može se obilazak staze planirati i kao dio dvodnevног izleta jer na Žumberku postoje dva prekrasna planinarska doma, u Sekulićima i na Vodicama. Nedjeljko Balog

IN MEMORIAM

BOGOMIR MEDIĆ

Dana 27. travnja nakon kratke i teške bolesti, u 78. godini života, zaklpio je zauvijek oči Bogomir Medić, istaknuti planinarski veteran i dužnosnik HPD »Mosor« iz Splita.

Roden je 11. srpnja 1929. godine u Hvaru. Kao električar cijeli radni vijek radio je u poduzeću Jugovinil. Bavio se mnogim oblicima planinarskih aktivnosti: pošumljavanjem, markiranjem, skijanjem, organizacijom izleta i drugim djelatnostima. Pokrenuo je i ostvario mnogo značajnih akcija u svom društvu, bio aktivan sudionik svih društvenih akcija, a posebno se istaknuo dobrotljnim radom u okviru gospodarske sekcije. Najzaslužniji je za elektrifikaciju planinarskog doma »Umberto Girometta« 1968. i njegovu obnovu 1975. godine. Bio je pročelnik izletničke sekcije i skijaške sekcije, te nezamjenjiv član uprave Društva. Dužnost tajnika u Društvu obnašao je 1966. – 1968. godine, a član Nadzornog odbora bio je u razdoblju 2003. – 2007. Također, bio je predsjednik odbora za proslavu 50. godišnjice HPD »Mosor«, inicijator organizacije uspona »100 žena na vrh Mosora« i član odbora za organizaciju uspona. Mnogo je pridonio kao član Ekspediciskog odbora za organizaciju mosoraških alpinističkih ekspedicija »Spitsbergen '73« i »Hindukush '75«, te »Manasu '83 i '84«.

Najveći doprinos dao je kao predsjednik HPD »Mosor«. Tu dužnost obnašao je više puta (1973. –

1981., 1983. – 1985., 1998 – 2003.). Zahvaljujući njegovoj aktivnosti, entuzijazmu i uspješnom rukovodjenju, društvo je postiglo izuzetne i zapažene rezultate na svim poljima planinarske djelatnosti. Tri godine bio je tajnik Planinarskog saveza općine Split i više godina delegat u Planinarskom odboru Dalmacije.

Obišao je sve hrvatske i bosanske planine, a redovito je posjećivao Julijiske i Savinjske Alpe. Na najvišem slovenskom vrhu Triglavu bio je 29 puta. Obišao je više planinarskih obilaznica, između ostalih 1966. godine i Slovensku transverzalu. U inozemstvu je bio u centralnim Alpama, Visokim i Niskim Tatrama, a penjao se i na Mont Blanc. Kao član GSS stanice Split od 1968. godine sudjelovao je u mnogim dežurstvima i akcijama spašavanja, a na jednoj od njih je i ozlijeden. Za svoje djelovanje u HGSS-u odlikovan je 2006. godine najvišim priznanjem – Plaketom Hrvatske gorske službe spašavanja. Za neumoran planinarski rad nagrađen je srebrnim znakom PSH 1969., zlatnim znakom 1975., plaketom PSH 1990. i srebrnim znakom PSJ 1979., te zlatnim znakom PSJ 1985. godine.

Bila nam je čast i zadovoljstvo poznavati ga, biti njegov prijatelj i suradnik. Njegova dobrota kao čovjeka otvorena srca i planinarski doprinos koji je dao u okviru HPD »Mosor« ostati će trajno urezani u sjećanje svih nas koji smo ga poznavali.

Goran Gabrić

PRVOSVIBANJSKI POHOD NA MLJET

Organizacija prvosvibanjskog pohoda od 28. travnja do 1. svibnja ove godine nastavak je akcija na Mljetu koje su započete 1997. kada su vihoraši markirali staze u NP »Mljet« (30 km), a dijelom i izvan Parka, u namjeri da uspostave kružnu obilaznicu. Budući da su se ponovo otvorile mogućnosti za dovršenje navedene zamisli, organiziran je 2006. u suradnji s NP »Mljet«, hotelom »Odisej«, Turističkom zajednicom »Govedari« i Mjesnim odborima Govedari i Polače uskršnji pohod na Mljet, a ove godine Prvosvibanjski pohod na koji se odazvalo čak 332 planinara iz 16 planinarskih društava sa svih strana Hrvatske, iz Vinkovaca, Slavonskog Broda, Osijeka, Siska, Zaboka, Zagreba, Kutine, Kaštela itd.

Svi planinari našli su se u subotu 28. travnja u luci Prapratno na Pelješcu i prvim trajektom došli u Sobru na otoku Mljetu te nastavili put autobusima prema Pomeni. Budući da se nekoliko dana prije dogodio kulturocid u rimskoj palači iz 2. st. u Polači kada je srušen dio zida palače – svod cestovnog prolaza – koji mimo svih pravila prolazi kroz spomenik nulte kategorije, dva autobusa su morala ostati u Polači. Tako je otežan i zakompliciran prijevoz planinara i opreme.

Vodići su bili članovi HPD »Planika« i PD »Mljet« koja djeluju na Mljetu.

Prvi dan prošli smo Ilirske put, dostupan svim planinarima. Traje tri sata, a vodi od Pomene do Janika odakle se vidi otočić sv. Marije. U povratku smo se prošetali uz obale Velikog i Malog jezera te se vratili u Pomenu. Drugi dan smo posjetili Babino Polje, Saplunaru i uvalu Lemuni. Posebno je bio lijep i dirljiv susret Slavonaca s don Jerkom Matošem, župnikom u Babinom Polju, koji je rodom iz Ivanjkova, pa je sred Mljeta pukla slavonska pjesma i priča. Treći dan smo obilazili Babino Polje, Blato i Kožaricu. Taj najzahtjevniji i najljepši dio trajao je 8 sati a vodio preko Pomene, Vrbovice, Ilirske gradine, Montokuca, Zlih stijena, Velikog Planjaka, Grabove Glave, Crne Klade (Put po vrsima). Vratili smo se u Pomenu preko Solinskog puta i obale Velikog i Malog jezera. Divni vidikovci s pogledom na otvoreno more, s brodovima i jedrilicama, te prema Sv. Iliju na Pelješcu, Korčuli, Lastovu, Visu i Elafitskom otočju, ispunili su dušu planinara koji otkrivaju čari otočkog planinarstva i ljepote naših otoka.

Četvrti dan smo se zbog kiše zadržali u hotelu »Odisej« u Pomeni. Dok smo prevozili opremu, dočekali smo sunce te smo obišli temeljni fenomen jezera, otočić sv. Marije, gdje smo vidjeli benediktinski samostan, romaničku crkvu sv. Marije, dvije kape-

MARIO PRESEČKI

Na pohodu je sudjelovalo čak 332 planinara

lice iz 16. stoljeća, prvo seosko groblje i staru utvrdu na vrhu brda. Završili smo boravak u selu Babinim Kućama, gdje smo imali ribljí ručak s roštiljem.

Nitko izgubljen, nitko ozlijeden, svi planinari sretni i zadovoljni, na ponos i diku organizatora PD »Mljet«, HPD »Vihor« i Planinarskog saveza Dubrovačko-neretvanske županije, koji su se iskazali i dokazali i za buduće planinarske pohode.

Nekolicina planinara koji ne znaju za teškoće otočke povezanosti s kopnom, za broj i ritam brodskih veza kao ni neprilike s opskrbom itd. shvatila je što znači biti odvojen od kopna kad je kiša i veliko more a bez vjetra, dok broda nema. Tako je taj neplanirani mali tečaj o pitanjima života na otoku i gradskim

MARIO PRESEČKI

Planinarski po Mljetu

navikama dao svima poduku i ostavio akcione filmove s avionima i helikopterima znanstvenoj fantastici djece sa zagrebačkog asfalta.

Posebno vrijedi zahvaliti na svekoliko pomoći Općini Mljet, koja je pomogla da se ovako velik broj posjetitelja prebaci na otok i s otoka bez ikakve gužve, pri čemu je Jadrolinija osigurala veliki trajekt. Zahvaljujemo i NP »Mljet« koji je dao planinarima 50 % popusta na ulaznice.

Marin Perković

RUSOV POHOD NA MEDVEDNICU

Svake godine je treća subota mjeseca travnja dan najznačajnije akcije PD »Ericsson-Nikola Tesla« iz Zagreba. To je dan održavanja Rusovog pohoda. Ove godine (21. travnja) pohod je održan 15. put. Sudjelovalo je 650 planinara iz 57 planinarskih društava iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Austrije.

Prošlogodišnji posjet Medvednici očito je veoma dojmio naše mađarske goste, koji su se i ove godine odazvali u većem broju. Pun autobus planinara iz ravnicaške Mađarske, grada Kaposvara, posjetio je ponovno Medvednicu. Iako zvuči neobično, s obzirom na predodžbu o Mađarskoj, planinarstvo je tamo razvijeno i mađarski planinari rado odlaze u strane planine. Planinari iz Kaposvara uglavnom su pripadnici hrvatske manjine u Mađarskoj, iako, nažalost, rijetki donekle razumiju ili govore hrvatski jezik.

Iz Bosne i Hercegovine također su stigli brojni gosti, i to iz Maglaja i Zenice. PD »Tajan« iz Zenice bio je organizator dolaska, a riječ je o društvu s kojim se već duže vremena održavaju korektni i prijateljski odnosi, temeljeni prvenstveno na povremenim susretima i zajedničkim druženjima.

Slavko Jevšnik iz Andraža u Sloveniji,
sudionik svih 15 pohoda

Ove godine su po prvi puta stigli Austrijanci iz Celovca. Iako u simboličnom broju, s obzirom na njihovo veliko zadovoljstvo može se očekivati da će ih iduće godine biti više.

Treba li uopće reći da su najbrojniji strani planinari bili iz Slovenije? Sudjelovanje na Rusovom pohodu dugogodišnja je tradicija slovenskih planinara pa je mnogo onih koji su do sada bili desetak i više puta, a planinar Slavko Jevšnik iz Andraža bio je na svih dosadašnjih 15 pohoda. Maribor, Celje, Slovenjgradec, Novo Mesto, Ptuj... bile su registracije autobusa i drugih vozila koja su pristigla iz Slovenije.

Kao i svih prijašnjih godina, pohod je bio dobro organiziran i unatoč iznimno velikom broju sudionika (čak 240 više nego prošle godine), dojmovi su dobri i oni svjedoče da se radi o jednom od najvećih i najbolje organiziranih planinarskih pohoda u Hrvatskoj.

Lijepo vrijeme omogućilo je ugodno pješačenje po poznatoj trasi od parkirališta kod potoka Blizneca, preko Njivicu, Hunjke i Sljemena do pansiona »Medvednica«. U pansionu je svirala živa glazba pa je planinarska zabava potrajala do večernjih sati. Na cilju pohoda podijeljene su značke i plakete za višestruko sudjelovanje na pohodu, a ove su godine dodijeljene i posebne plakete deseterici planinara koji su sudjelovali na svih 15 dosadašnjih pohoda.

Uz brojne domaće, članove »Ericsson-Nikole Tesle«, prisutni su bili i planinari iz gotovo svih krajeva Hrvatske. Posebno brojni bili su planinari iz

Upisno mjesto Rusovog pohoda na Bliznecu

Krapine, Murskog Središča, Rijeke, Gospića i Kaštela, ali bilo je planinara iz Zagreba, Samobora, Sesveta, Feričanaca, Vinkovaca, Našica, Varaždina, Čakovca, Koprivnice i Oroslavja. Zabilježen je i sudionik koji izazvao priličnu pozornost jer je došao čak iz Velike Britanije. Prisutne su planinare prigodnom riječju pozdravili predstavnici Hrvatskog planinarskog saveza i Planinarskog saveza Zagreba.

Posebna je značajka ovogodišnjeg pohoda bilo i sudjelovanje velikog broja djece (uzrasta do 15 godina) koja su došla iz Krapine, Murskog Središča i Gospića. Upravo sudjelovanje djece i mlađih na Rusovom pohodu učvršćuje uvjerenje da nastavimo dalje, uspješnije i bolje u narednim godinama.

Na kraju, jedan kuriozitet. Od ukupnog broja registriranih sudionika bio je potpuno jednak broj planinara i planinarki, po 325 sa svake strane. Ravнопravnost u planinarstvu nije upitna, zar ne?

Damir Kuzmanić

DANI ŠIBENSKOG »KAMENARA«

I ove su godine, od 18. do 25. ožujka, obilježeni tradicionalni Dani HPD »Kamenar« iz Šibenika. Manifestacija je otpočela druženjem u planinarskoj kući »Čićo« podno Orlovače na Trtru, gdje su članovi društva, uz zajednički ručak, pjesmu i veselje, evocirali uspomenu na planinaru Jaru Slavicu, sada umirovljenika, i njegov »Suzuki« kojim ih je niz godina vozio na brojna planinarska odredišta. U znaku sjećanja na te drage uspomene u kući su izložene fotografije sa zajedničkih susreta. Većina se okupljenih uspela na vrh Orlovaču (496 m), koji je odnedavno, kao i ostali dijelovi Trtra, postao prepoznatljiv po slikovitim vjetroelektranama, privlačnim sve većem broju Šibenčana i posjetitelja grada.

Za trajanja manifestacije postavljena je u Gradskoj knjižnici »Juraj Šižgorić« izložba pod nazivom »Nadahnuti prirodom«. Planinarske fotografije na tu temu izložili su Zdravko Antolković Bambus, Ankica Perić, Augustin Radovčić i Rada Skočić »kako bi planine ognute zelenim plaštem i krunom od mirisna cvijeća, pohranjene u herbariju uspomena, poklonili posjetiteljima knjižnice« (riječ Z. Bilušić na otvaranju izložbe).

Uz fotografije je svoje zanimljive ručne radove izložila i planinarka Marija (Zvjez-

Lapis Plus d.o.o.

ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact
dalekozori

ZOOM
dalekozori

Kompas

Panoramski
dalekozori

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015

www.lapis-plus.hr

dana) Drezga. U to spadaju slike načinjene od suhog lišća i cvijeća, mali broševi od različitih materijala, vezeni cvjetni motivi na tkanini i kompozicije od dugmadi i puceta. Posjete planinama na su noj i ostatim izlagачima zagorsko podarile obilje sretnih trenu-

Izložba fotografija članova HPD »Kamenar« iz Šibenika

taka i bile povodom za kreativno i originalno izražavanje u različitim materijalima.

Zadnjega dana, kako je to običaj, prireden je izlet za članstvo i građanstvo u Park prirode Vransko jezero. Unatoč kišnom vremenu, oko osamdesetak izletnika obišlo je ornitološki rezervat i kulturno-povijesnu baštinu Parka: kasnoantičke obrambene kule, srednjovjekovni burg Vranu, turski han, mletačku pograničnu stražarnicu, stare vodenice, ribarske i poljske kućice i sl.

Ante Juras

OBNOVITELJSKA SKUPŠTINA PLANINARSKOG SAVEZA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

Dana 18. ožujka održana je u planinarskom domu »Promina« obnoviteljska skupština Planinarskog saveza Šibensko-kninske županije. U izvješću i raspravi naglašena je potreba djelovanja Saveza, prvenstveno kao koordinatora među udrugama kojih na području Županije za sada djeluje šest. Iako po brojnosti i kadrovima različite, sve su se iskazale u radu. Redovito su organizirale izlete i pohode po hrvatskim planinama, često i u inozemstvu, a zapaženi su i usponi na andske vrhove i afrički Kilimanjaro. Također treba istaknuti i razvijanje planinarskih specijalnosti. Istraženi su i topografski snimljeni brojni speleološki objekti u Županiji i šire. Među njima je najznačajnija

jama Kita Gaćešina na Crnopcu, koja je istražena u ukupnoj duljini od 2023 m i do dubine od 432 m, što je svrstava među sedamnaest najduljih i sedamnaest najdubljih speleoloških objekata u Lijepoj Našoj. Stanica HGSS-a provodi stalnu terensku obuku svojih članova, te kreće u akcije po dojavama planinara i policije. Zapažen je rad vodičkih i markacijskih sekcija.

Planinarska društva gospodare s tri dobro opremljene i posjećivane planinarske kuće (Trtar, Promina, Dinara) i tri planinarska skloništa (na Trtru i Dinari). Dodamo li tome i planove oko osnivanja novih udruga i činjenicu da je najviši vrh Hrvatske na području Šibensko-kninske županije, onda PS ŠKŽ ima razlog svoga postojanja.

Usvojen je program rada i u njemu nastavak tradicionalne manifestacije nazvane Dan planinara Šibensko-kninske županije, koja će se ove godine, u mjesecu listopadu, održati na Dinari u organizaciji HPD »Dinara« iz Knina. Pristupit će se i osnivanju Stanice planinarskih vodiča i uspostaviti Dan markacista ŠKZ. Sve aktivnosti Saveza i njegovih udruga bit će uskoro dostupne na web-stranici. U vodstvo Saveza izabrani su: Ante Juras kao predsjednik, Mate Protega kao dopredsjednik, Marija Antolos kao tajnica i Rada Skočić kao blagajnica.

Ante Juras

Sudionici obnoviteljske skupštine PS Šibensko-kninske županije pred planinarskim domom »Promina«

PROSLAVA 50. GODIŠNICE TREĆE PIRAMIDE NA PLEŠIVICI

Prva piramida na samoborskoj Plešivici bila je drvena, visoka 10 metara, a izgradena je još 1881. godine, pa je jedan od naših prvih planinarskih objekata. Nažalost, izgorjela je 1903. godine, ali je već 1905. sagrađena nova željezna piramida. Ona je do sredine 50-ih godina prošlog stoljeća dotrajala, pa su članovi tadašnjeg mladog društva PD »Rade Končar« – danas HPD »Kapela«, u tvornici izradili novu željeznu piramidu te je uz pomoć članova PD »Jastrebarsko« postavili na vrh Plešivice 21. srpnja 1957. U ratnim uvjetima 1992. obilježili smo 35. obljetnicu piramide.

Ovim putem pozivamo planinare da nam se pridruže u obilježavanju 50. obljetnice treće razgledne piramide u subotu 14. srpnja 2007. Svečanost obilježavanja započet će u 13 sati. Više obavijesti može se dobiti u HPD »Kapeла« i HPD »Jastrebarsko«.

Josip Šintić

ALAN ČAPLARI

Razgledna piramida na vrhu Plešivice

DESET GODINA PD »CINCAR« U LIVNU

Livanjski su planinari održali svoju desetu, jubilarnu godišnju skupštinu. U predvorju gimnazijalne zgrade (gdje je i sjedište PD »Cincar«) okupilo se neobičajeno mnogo ljudi – više od 120. Uz domaće planinare i ljubitelje prirode, sudjelovalo je u radu skupštine preko svojih predstavnika nekoliko prijateljskih planinarskih društava: HPD »Bjelašnica« iz Sarajeva, HPD »Prenj« iz Mostara, PS Herceg Bosne, također iz Mostara, i PD »Orlova stina« iz Tomislavgrada.

Uspjesi PD »Cincar« podastrijeti u izvješćima predsjednika Ive Čeke nisu nikoga ostavili ravnodušnim. Gosti su iskazivali divljenje, a domaćini nisu skrivali ponos. Dug je popis pohoda, gostovanja, susreta i akcija u prošloj godini, a i zastupljenost u medijima dosegnula je visoku razinu. Putem vlastite web stranice livanjski planinari obavješćuju javnost o svim događanjima u udruzi, a preko oglasnog ormarića gradani se obavješćuju o pohodima, gostovanjima, djelovanju i svim drugim događanjima. Srednjoškolski list »Genius« također se uključio u predstavljanje PD »Cincar«, a mjesna radiopostaja Livno redovito izvješće o životu i radu livanjskih planinara.

Nakon skupštine predstavljena je knjiga »Svete planine svijeta« proslavljenog planinara Stipe Božića. Livnjacima je bilo veliko zadovoljstvo što se on već treći put nalazi među njima, a sam Stipe Božić je

razdragao srca Livnjaka izjavivši da mu je Livno drag jer je okruženo najlepšim planinama. Najdulje je trajalo potpisivanje u jednom mahu razgrabljenih pedesetak primjeraka knjige. Ipak, mnogi su ostali prikraćeni. Nisu mogli kupiti knjigu, a vrijeme za razgovor s dragim gostom brzo je izmicalo.

Pero Lučić

HRVOJE BOBETIĆ

Svečana sjednica PD »Cincar« u Livnu

NOVOSTI U PLANINARSKOM KLUBU »SPLIT«

Planinarski klub »Split« održao je 5. travnja redovnu izbornu skupštinu. Na njoj je izabrano novo vodstvo za razdoblje 2007. – 2009. u sastavu: predsjednik Mladen Japirko, dopredsjednica Anamaria Marović, tajnik Igor Pentić te četiri člana Upravnog odbora: Nikola Jelinić, Livia Puljak, Željko Matosić i Nediljko Jelić. U Nadzorni odbor izabrani su Dušanka Grgić, Robert Cirnski i Mirjana Bakotić, a za Sud časti Marijana Andrijašević, Dina Boban i Kristina Kulišić.

Ova je skupština bila prilika za kritički osvrt na minulo razdoblje kluba u kojem nije nedostajalo događaja, od pogibije trojice članova na Velebitu u siječnju 2006. godine, do ostavke tajnice i predsjednice, ali i neaktivnosti pojedinih sekcija te formiranja različitih interesnih grupacija unutar kluba.

Od uspjeha treba istaknuti da se radom u proteklom razdoblju osobito istaknula športsko-penjačka sekcija, kojom se, zbog brojnosti penjača, njihovih aktivnosti i rezultata, klub uistinu može ponositi. Vrijedi istaknuti također kako je naša penjačica Anamaria Marović ove godine postala pročelnica Komisije za športsko penjanje HPS-a.

U budućem radu kluba, prema riječima novog predsjednika Mladena Japirkira, prioriteti bi trebali biti održavanje planinarskih objekata, školovanje planinarskih kadrova, održavanje, pročišćavanje i obnova markiranih staza, suradnja i koordinacija između svih sekcija i komisija na razini kluba te vanjska komunikacija. PK »Split« osnovan je 1933. godine te, osim dugogodišnje tradicije i velikog broja članova, ima i izvrsne resurse među svojim članovima, što klubu jamči dobru budućnost.

Livia Puljak

STARA RAZGLEDNICA KRALJIČINOG ZDENCA

Planinarski veteran Milan Šestak, bivši dužnosnik PD »Runolist«, sada »sljemeničar«, pročitavši moju knjižicu »Kraljičin zdenac« (PSZ, 2007.), poslao mi je jednu staru razglednicu/dopisnicu Kraljičinog zdenca. Tiskana je u Pragu (koji je tada spadao pod Austro-Ugarsku Monarhiju), a poslana je iz Zagreba 29. travnja 1903. (vidljivo iz poštanskog pečata): »Veleš-

tovanoj gospodnji Adi Kosatik u Srem, Puszta Ljukovo z.p. Indija«. Na razglednici se, desno gore, vidi dio kamenog zida i drvena ograda (vjerojatno je to Kulmerovo »Pristanište«), na Zdencu su tri mlaza izvora, a oko njega je skupina izletnika u civilnoj odjeći (najvjerojatnije su se dopeljali kočijom).

Vladimir Jagarić

KALENDAR AKCIJA

7. - 10. 6.	Mljetske rikavice (morske špilje) Otok Mljet	PD "Mljet", Govedari Marin Perković, 098/470-469, marin.perkovic@du.t-com.hr
10. 6.	6. pohod po Goranskom planinarskom putu Gorski kotar: Pintarica - izvor Kupe - Praprotni	HPD "Zagreb-Matica", Zagreb Jasna Kosović, 098/94-61-906, jasna.kosovic1@zg.t-com.hr
10. 6.	Antunovski piknik Krndija: Paulinovac	HPD "Krndija", Našice Slavko Žagar, 091/78-71-287
16. 6.	Proljetni pohod na Žumberak Žumberak: pl. dom "Boris Farkaš" u Sekulićima	PK "Trešnjevka-Monter", Zagreb Ljeka Farkaš, 091/19-43-001 Josipa Kljajić, 091/48-12-143
16. 6.	17. godišnjica Mrkopaljskog pl. puta Bjelolasica: Kula - skijalište Gomirkovica	HPD "Bijele stijene", Mrkopalj Stanislav Horacek, 098/402-141, s.horacek@hi.t-com.hr Josip Mataja, 098/447-790
17. 6.	7. memorijal "Boris Bogević" Učka: Veliki Brgud, Lome, Jelenjak	PD HPT "Učka", Rijeka Ilija Blatanić, 051/254-912, 098/305-831 Dragoljub Tonić, 098/305-832
17. 6.	Memorijal Boris Bogević Veli Brgud - Zvoneća - Lome - Jelenjak - Veli Brgud	PD HPT "Učka", Rijeka
17. 6.	Dan sesvetskih planinara HPD "Lipa"	HPD "Lipa", Sesvete Ivan Horvat, 01/20-01-315, www.hpd-lipa.hr
22. - 24. 6.	Susret planinara željezničara HR, BiH i SLO Srednji Velebit: Baške Oštarije	PD "Željezničar", Gospic Tomislav Čanić, 053/574-065, 098/96-10-042, tomislav.ca
22. 6.	Ljetni uspon na Oštru Podoštra - Oštra	PD "Željezničar", Gospic Andrija Benković, 053/574-305, 091/16-48-182
22. 6.	Pohod "Javorovom stazom zdravlja"	HPD "Javor", Zlatar Bistrica Nenad Hoić, 098/604-711
22. 6.	Pohod Javorovom stazom zdravlja Kružna staza kod Zlatar Bistrice	HPD "Javor", Zlatar Bistrica Nenad Hoić, 098/604-711
24. 6.	Skradskim stazama Gorski kotar: Skrad - Rogi - Zeleni vir - Skrad	PD "Skradski vrh", Skrad Ivan Horaček, 091/59-80-707 Mirjana Rupe, 091/16-00-784
30. 6. - 1. 7	Petrovo na Petrovom vrhu Zapadni Papuk: pl. dom "Petrov vrh"	PD "Petrov vrh", Daruvare pl. dom, 043/78-00-012
30. 6.	Dan grada Duga Rese Vinica, pl. dom "Mladen Polović"	HPD "Vinica", Duga Resa Moric Vahtarić, 098/590-920, moric.vahtaric@kelteks.hr Borislav Kranjčević, 098/871-051
14. 7.	50. obljetnica treće piramide na Plešivici Samoborsko gorje: Plešivica	HPD "Kapela", HPD "Jastrebarsko" Josip Šintić, 01/66-37-622, 099/67-35-557
u kolovozu	35. obljetnica PD "Vršak", Brod Moravice Brod Moravice	PD "Vršak", Brod Moravice Damir Naglić, 051/817-202 Emil Tušek, 051/817-141
5. 8.	10. tradicionalni uspon na Dinaru Dinara: Glavaš - pl. kuća "Glavaš" - D. Torine - vrh Dinare	HPD "Sinjal 1831", Kijevo Marko Gojević, 091/52-15-285

Vrhunac
outdoor oprema

Vlaška 78, 10000 Zagreb, tel: +385 1 4572 323, e-mail: vrhunac@vrhunac.hr, www.vrhunac.hr

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

**VELIKO
SNIŽENJE
do 50%**

Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje odobravamo popust -10%